געהט האַנד ביי האַנדאַמיט דער רעגירונג אויפבויען דעם נאַציאָנאַלן בנין פון אוקרײנע. / אַפּלאָדיסמענטן/:

צוליב דער אונטעגליכקײט ווײטער צו פירן די זיצונג איבער דער ענגשאַפּט ווערט די זיצונג איבערגעטראָגן אויף מאָרגן 4 באַטאָג אין טע-אַטער פון „שערענצים״.

סעקרעטאַר: ה. פריצקער.

ц.А
К.І

о.х 4-6

פראטאקאל

זיצונג פון קהלה-ראט דעם 12-טן סעפטיאבר 1919 אין טעאטר
„שערענציס״

אין דער זיצונגסנעטט אנטייל דער טיניסטער
פאר אידישע ענינים פ.קראסני, טיטגליד
פון ראט באם אידישן טיניסטעריום.-באגראד.

פארזיצער: י.ברין, סעקרעטאר:ח.פריצקער.

דער פארזיצער ערקלערט די פארזאטלונג פאר אפן און פרעגט די ראטטענער, וויל זיך עמיצער פון זיי ארויסזאגן וועגן דעם פארטראג פון טיניסטער פאר אידישע ענינים פ.קראסני. דאס ווארט באקוטט ה׳ בערטאן.

י. בערטאן: די געדאנקען פון דעם פארטראג פון ה׳ טיניסטער זיינען באשטאנען אין דעם ווי אזוי זאלן צוזאטען לעבן אינם ניי אויפבויענדן אוקריינישן לאנד אלע פעלקער און באזונדערס, טיר אידן. ער האט אונז באקאנט געטאכט טיט די אלע טיינונגען און באשולדיגונגען פון די רעאקציאנערע עלעטענטן פון דער אוקריינישער רעגירונג בנוגע צו אונז אידן. די אלע באשולדיגונגען זיינען טוין אונז פון לאנג באקאנט. עס איז גאר אן אלטע זאך, געגן וועלכער עס איז איבעריג צו פארענטפערן זיך. דאס אלץ האבן טיר דא אויך געהערט פון דער היגער טאכט. איין זאך אבער וואס די אלע תירוצים און באשולדיגונגען קוטען נאך די טעשים. צו ערשט קוטען פאר פאגראטען, דערנאך זוכט טען אויס תירוצים, און אויף זיך פארענטפערן פאר די אלע באשולדיגונגען געהט אוועק אונזער גאנצער ענערגיע.

די פאגראטען שאפן אזא געפערלאכע אטטאספער, אז אפט ווילט זיך פרעגן, צו איז דאס פאלק איינשטיטיג טיט דער רעגירונג. אאאאאאאאאא אאאאאאאאאאאאאאאאאאאאאא צי איז ניט די רעגירונג איינס, און דאס פאלק א צווייטס, אויב דאס פאלק הערט זיך ניט צו צום אויפרוף פון דער רעגירונג - ניט צו טאכטן קיין פאגראטען.

ביי דער הערשונג פון די באלשעוויקעס זיינען כטעט 95 פראצענט פון דער אידישער באפעלקערונג געווען אונטערדריקט, ניט רעדנדיג שוין פון די נאציאנאלע און קולטורעלע אונטערדריקונגען, און דארום זיינען אלע געווען צופרידן טיט דעם אנקוטען פון דער נייער טאכט, ביי וועלכע, ווי אלע האבן געהאפט וועלן אלע גלייך זיין, ווירקליך אבער איז גאנץ אנדערש געווען.

~~הערש גשוינדן.~~

באלד נאכן אנקומען פון דער נײער מאכט האט זיך תיכף אנגעהויבן אן אנטיסעמיטישע באוועגונג. מען טרײבט ארויס די אידן פון דער מיליציע, מען ארעסטירט אומשולדיגע מענשן. אהן אויספארשונגען און געריכט ווערן אויך אײניגע פון זײ געהרגעט, און אט בײ אזעלכע מאמענטן ווי איז מעגליך צו שאפן א גינסטיגע אטמאספער? מער דעטאל וועגן די היגע געשעענישן האבן מיר באקאנט געמאכט דעם ה' מיניסטער אויף א פריוואטער זיצונג.

ערשט פריער מיט אײניגע טעג האט מען פארשפארט אײניגע גאסן און מיט אן אויסרעד פון ספעקולאציעס האט מען ארעסטירט אלע אידן, וועלכע מען האט געפונען אויף די גאסן און געפירט אין מיליציע, וואו מען האט בײ יעדן אײנציגן פון זײ צוגענומען, וואס מען האט בא אים געפונען. די קריסטן, וואס זײנען צופעליג ארײנגעפאלן צוזאמען מיט די אידן, האט מען באלד אפגעלאזט זאגנדיג זײ, אז ניט זײ מײנט מען. וועגן דער מאביליזאציע איז פון אײן זײט לאזט מען ארויס אפיציעלע „נאקאזן”, אז די אידן געהן ניט צו פון דער צווײטער זײט פײפט מען אויס און אויך מען שלאגט די אידן, וועלכע קומען צו דער מאביליזאציע. אויך די פארבײגעהענדיגע דורך דעם „וואינסקי נאטשאלניק” אידן רײסט מען זײ די בערד.

ניט צווײפלענדיג אין דער ערנסטקײט פון דער מלוכה צו קעמפן געגן די פאגראמען און אלע רעאקציאנערע עלעמענטן און אויך אין די מיטלען, וועלכע זי נעמט אן, דאך איז אומפארשטענדליך, דאס ווײטקײט פון דער מלוכה און דעם פאלק, צווישן איר און דער ארטיגער מאכט.

איבערגעהענדיג צום געזעץ וועגן דער קהלה, וועלכער איז אויסגעארבעט געווארן דורך דעם ה'מיניסטער, ערקלערט י. בערמאן, אז ניט יעצט איז די צײט פון קריטיקירן. די אינערליכע אידישע פראגן מוזן אפגעלעגט ווערן אויף א פרײערער צײט. דאך ווײזט ער אן אויף אײן פאקט, ווען דער געזעץ פון קהלה איז אײגנטליך געגן דעם ווילן פון דער מערהײט פון אידישן פאלק, וואו עס איז אינגאנצן דורכגעפירט נור די פרינציפן פון דער מינדערהײט, וואלט דאך געדארפט זײן, אז די מערהײט זאל ניט געהן אין דער קהלה און די מינדערהײט יא, ווײזט זיך אויס פארקערט: די מערהײט געהט און די מינדערהײט געהט ניט: דאס ערקלערט זיך מיט דער פאראנטווארטליכקײט פון דער מערהײט, אז אין אזא מאמענט מוזן מיר האבן אן ארגאן. די מינדערהײט אבער פילט זיך ניט פאראנטווארטליכט.

איבערלאזנדיג די אינערליכע פראגן, ערקלער איך אין נאמען פון „אחדות”, אז מיר געהן אין דער קהלה און זײנען גרײט אויפצובויען

אלעאַנשטאַלטן איז אונזער פּאָליטישן לעבן.

ענדיגענדיג זאָגט ה' בערמאַן: דער ה' מיניסטער באַקאַנענדיגט זיך מיט דעם, וואָס עס קומט פאָר אויף די ערטער, וועט איבערגעבן דער רעגירונג, ווי ווייט די איז פון די אָרטיגע אָרגאַנען און אַסטסטענער און וועט אָננעמען מיטלען, אַז מיר זאָלן האָבן ניט נור קיין כבוד, וואָס מיר האָבן אַ אידישן מיניסטער, אַז מיר זאָלן האָבן אַוטאָנאָמיע ניט נור אויפן פּאַפּיר, נאָר מיר זאָלן זיין געזיכערט מיט דעם לעבן און יעדער פון אונז זאָל ווירקליך האָבן אַוטאָנאָמיע ביי זיך אין שטוב גלייך מיט אַלע פעלקער. /רוישנדע אַפּלאָדיסמענטן/.

<u>ווערשענהאָרן</u> באַקענט ווי אַזוי מען באַגעהט זיך מיט די אידן וואָס קומען צו דער מאָביליזאַציע. ער וואוינענדיג אין הויף פון דער פּריסוסטווע האָט דאָס אַליין געזעהען. די ערשטע טעג זיינען געקומען בכלל ווייניג מענשן, ווי גוים אַזוי אויך אידן. דערנאָך אָבער האָט מען אָנגעהויבן צו קומען און ווען עס זיינען געקומען אידן האָבן די גוים זיי אַרויסגעטריבן. דאָס איז אַ פּראָוואָקאַציע און אויב מען וועט ניט אָננעמען קיין מיטלען, וועלן די אידן ניט קאָנען קומען און די שולד וועט ניט זיין זייערע.

דער פאָרשטעהער פון דער פּאָגרעבישטשער קהלה בעט אים געבן דאָס וואָרט. איינשטימיג באַקומט דער ה' קרופּניק דאָס וואָרט.

<u>קרופּניק:</u> נעכטן האָט דער ה' מיניסטער געזאָגט, אַז די פּאָגראָמען מאַכט ניט די רעגירונג, נור די שוואַרצע פינסטערע עלעמענטן, איך וויל פעסטשטעלן, אַז אין פּאָגרעבישטשע האָט געמאַכט דעם פּאָגראָם זעליענאָוו אַרמיי, וועלכער אַרבעט סאָלידאַר מיט דער רעגירונג, אַרום פּאָגרעבישטשע מאַכט פּאָגראָמען מיוסיניק. אויך וועגן די רעגירונגס-אינספעקטאָרן, וועלכע, לויט דעם פאָרטראַג פון דעם ה' מיניסטער, קעמפן ענערגיש געגן די פּאָגראָמען, וועל איך עטוואָס פעסטשטעלן. אין דעם ערשטן טאָג ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער פּאָגראָם אין פּאָגרעבישטשע, בין איך זעלבסט געוועזן ביים אינספעקטאָר פון דער אַרמיי און ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער קאָן גאָר ניט העלפן יעצט, נאָר ער פאָרט אָפּ אין שעה אַרום, וועט ער ברענגען סאָלדאַטן, מיט וועלכע ער וועט זיך געגנשטעלן די פּאָגראָמשטשיקעס. דערווייל האָט ער געהייסן אונז זעלבסט זיך שלאָגן מיט זיי, ביז ער וועט קומען מיט די סאָלדאַטן. דער אינספעקטאָר אָבער איז אָפּגעפאָרן און מער ניט געקומען; אָט אַזוי זאָרגט פאַר אונז דער רעגירונגס אינספעקטאָר.

דער ה' מיניסטער האָט געזאָגט, אַז די דירעקטאָריע וועט ניט דערלאָזן קיין פּאָגראָמען, איך אָבער ווייס ניט ווי האָט ער די העזה דאָס צו זאָגן, זיצנדיג דאָרט אין דער רעגירונג באַ דעם גרינעם טיש.

דער פּאָרזיצער שטעלט אָפּ דעם רעדנער און בעט אים צוריקנעמען דאָס וואָרט „העזה,״ וואָס ער האָט באַנוצט געגן דעם מיניסטער.

דער רעדנער נעמט דאָס וואָרט צוריק און זעצט פאָר, צי מאַכט זיך דער ה, מיניסטער ניט ווי־סנדיג אָדער ער ווייסט ניט? בנוגע צו דער טאַבילי-זאַציע האָבן די גוים אויף אַ פאַרזאַמלונג /סכאָד/ אין פּאָרעבישטשע באַשלאָסן ניט צו נעמען די אידן, אָדער זיי אָדער די אידן, און דאַרום דאַרף אונז דער מיניסטער זאָגן, ווי איז מעגליך צו גיין צוזאַמען מיט דעם אוקריי־ניש פאָלק.

ה, הוזמאַן בעט דאָס וואָרט, כדי מיטצוטיילן וואָס עס איז פאָרגעקומען בעת דער פאַרצוימונג פון די גאַסן, ווען אויך ער איז אַרעסטירט געוואָרן. מיט אַ מעראַ״ט שטימען באַקומט ה, הוזמאַן דאָס וואָרט.

<u>הוזמאַן</u>: עס איז אַרויסגעשיקט געוואָרן אַן אָטריאַד מיליציע, וועלכע האָט געטריבן אַלע אידן פון גאַס און אויך פון די קלייטן און שטיבער גלייך אין דער מיליציע. דאָרט האָט מען צונויפגעטריבן איניגע הונדערט אידן. די קריסטן, וועלכע זיינען געווען, האָט מען באַלד אָפּגעלאָזט. אין מיליציע האָט מען יעדן איינציגן באַזוכט און צוגענומען וואָס מען האָט בא אים געפונען. דער רעדנער פרעגט וואָס פאַר אַ מיטלען דענקט דער מיניס-טער אָנצונעמען געגן אַזעלכע זאַכן און אויך, אַז מען זאָל אומקערן די געלטן, וואָס מען האָט צוגענומען.

דאָס וואָרט באַקומט דער פאָרשטעהער פון אידישן מיניסטעריום דער ה, באַגראַד, מיטגליד פון ראַט באַם מיניסטעריום.

<u>ה, באַגראַד</u> באַמערקט אויף דעם איינדרוק, וואָס האָט אויף אים געמאַכט די היינטיגע זיצונג פון באַרדיטשעווער קהלה-ראַט, אַ עיר ואם בישראל, ווי אַ צוזאַמענשטויס אין בית-המדרש צווישן מנחה און מעריב. נאָך 3 יאָר רעוואָלוציע איז שוין צייט צו ויסן ווען מען דאַרף רעדן וועגן פּאָליטיק, אַלגעמיינע, און וועגן פּאָגראָמען. פּאָגראָמען קענען זיין נאָך 25-50 / אַ מו-מעל, אויסרופן: אַ דאַנק אייך פאַר דער בשורה) .דער פאָרזיצער רופט צו אָרדנונג און דער רעדנער זעצט פאָר. F

דאַן באַטרייט דער רעדנער די רעדע פון ה, בערמאַן.

אויב איר, פאָרשטעהער פון דער מעראַ״ט, געהט יאָ אין דער קהלה, ניט רעכענענדיג זיך מיט די אַלע אומרעכטן וואָס ווערן געגן אייך געטון, טראָגנ-דיג דאָס אחריות פון אידישן פאָלק, זייט זשע אויסגעהאַלטן און אַרבעט ניט נאָר מיט ווערטער און אָנפאַלן, איר אַלס נאַציאָנאַליסטן דאַרפט ויסן, אַז ווען עס קומט פאַר אַ פאָלקס-באַוועגונג איז פאַראַן פיל מאָמענטן, שלעכטע און גוטע.

F אין פאַראורטיילן אדער באריכטן די פאליטיק אדער ניט אריינטראגן אזעלכע קליין-בירגער-ליכע פאקטן, ווי אריבער אויף דער בירזשע און זינגען ביי דעם אדער יענעם געלט.

קוקט און באַטראַכט די געשעהענישן מיט ניכטערע בליקן. דאָס פויערטום,
די ווילדע און פינסטערע, איז משך פון דער רעוואָלוציע אַלץ פאַרפירט גע-
וואָרן מיט דער ערד-פראַגע. און אַז יעצט וויל עס אויפלעבן אויף דעם חש-
בון פון דער שטאַט, וואו צום באַדויערן געפינען זיך מערסטנטיילס אידן.

בנוגע צו דער אוקראַיִנישער באַוועגונג, ווייזט אָן דער רעדנער, אַז די באַ
וועגונג האָט אונטער זיך פעסטע נאַציאָנאַלע יסודות און ניט רעכענענדיג
זיך מיט איר אָפּגעשטאַנענקייט און ניט אַנטוויקלונג וועט זיין סוף כל סוף
אַ זעלבסטשטענדיגע מלוכה, און דאַרום דאַרפן מיר אידן, אַלס איינער פון
די גוטיגסטע עקאָנאָמישע פאַקטאָרן , מיטהעלפן דער בויאונג פון אוקראַיי-
נע.

איך רעד יעצט אין נאָמען פון „בונד" (אויסרופן פון קאַמענעצער),
וועלכער, ווי עס איז באַוואוסט , יאָגט זיך ניט נאָך פאָרטפעלן, איך מוז
אָבער פעסטשטעלן , אַז די רעגירונג וויל ניט קיין פאָגראָמען און שלאָגט
זיך מיט זיי. די רעגירונג וויל ווירקליך איינפירן אַ דעמאָקראַטישע אָרדע-
נונג און ווען מיר ווענדן זיך צו איר וועגן די געשעהענישן, ענטפערט
מען אונז: מיר זיינען אָרים אין אינטעליגענטע כחות, געהט איר אַריין,
פאַרנעמט פּאָסטנס און ערווייטערט אַלע רעאַקציאָנערע עלעמענטן.

ווען ביי דער מאַכט זאָלן שטעהן אויך אידן, אָנהויבנדיג פון הילפס-
גובערניאַלן, קאָמיסאַר ביז נאַטשאַלניק מיליציע, וואָלט געוויס ניט פּאָרגע-
קומען דאָס וואָס עס קומט פאָר.

וועגן די פאַקטן, ווי אַרויסטרייבן די אידן פון מיליציע, ניט דערלאָזן
צו דער סטאַביליזאַציע, וועלן זיי גענומען ווערן אין אַכט.

אמת, מיר לעבן אין אַ שלעכטער פינסטערער סביבה, צווישן אַ ווילדן
המון, פרעגט זיך אָבער וואָס דאַרפן מיר טון? צו אַריינדרינגען כדי צו
ווירקן אין אַ געוויסער מאָס, אָדער שטעהן פון ווייטנס, און טון דער פאַר-
שטעהר פון דער מערהייט רעדט וועגן די געשעהענישן, פאַרוואָס ווייזט ער ניט
אָן די גוטיגע מיטלען.

וועגן דעם וואָס די דעמאָקראַטיע געהט ניט דאָ אין באַרדיטשעוו אין קהלה
איז שולדיג, לויט דעם רעדנערס מיינונג, די פאָרשטעהער פון דער מערהייט.

(אויסרופן: ניט די דעמאָקראַטיע געהט ניט, נאָר די סאָציאַליסטן
געהן ניט אין קהלה).

ביים ענדע ווייזט אָן דער רעדנער אויף דער ראָל, איינער פון די שווער-
סטע און וויכטיגסטע, וואָס האָט אויף זיך גענומען דוקא די מינדליכע ביי
אידן פאַרטיי, וואָס האָט ביז יעצט קיין שום מעשים אין אידישן לעבן ניט
אויפגעטון. די דאָזיגע פאַרטיי האָט אויף זיך גענומען, זייענדיג איינזאַם

פארפאָלגט און באַשמוצט די שווערע אויפגאַבע פון דעם אידישן מיניסטעריום, א דאַנק וועלכן עס איז געראַטעוועט די אידישע אויטאָנאָמיע.

און יעצט ווען די אידישע אויטאָנאָמיע איז ווידער דאָ און ווערט פארווירקליכט אין לעבן, דאַרף זי, די אידישע דעמאָקראַטיע, זי שטיצן.

די קאַמענעצער און בכלל די פּאָדאָלער דעמאָקראַטיע האָט דעם יעצטיגן מאָמענט פארשטאַנען און אים געהעריג אָפּגעשאַצט.

<u>בערמאַן</u>: ניט יעצט איז די צייט צו פירן דעם קאַמף מיט די אינערלי-כע געגנער. דער ה' באַגראַד האָט דעמאַגאָגיש ערוועקט די פראַגע. ביז יעצט האָט איר געזאָגט, אַז מיר זיינען שתדלנים, יעצט רופט איר אונז צו אַרבעטן. איך גיי איבער מיט שטיל שווייגן די אַלע אָנפאַלן, וואָס דער ה' באַגראַד האָט אונז געמאַכט און האָף, אַז דאָס אַלץ וואָס עס איז אַרויסגעזאָגט געוואָרן דורך ה' באַגראַדן איז ניט די מיינונג פון אידישן מיניסטעריום.

די דעבאַטן ווערן געשלאָסן און דאָס וואָרט באַקומט דער מיניסטער פאַר אידישע ענינים <u>פּ. קראַסני</u>.

<u>דער מיניסטער</u>: יאָ, עס קלינגט דאָ שטים פון שנאה און האַס. יאָ! ער דאַרף און מוז קלינגען. איך וואָלט געוואָלט, אַז די דאָזיגע שטים זאָל הערן די גאַנצע רעגירונג, זיצנדיג דאָרט בײַ דעם גרינעם טיש. איך ערקלער, אַז די דאָזיגע שטים מיט דער גאַנצער פארביטערונג וועט געבראַכט ווערן אין רע-גירונג. זייענדיג בעוונד און אָפּגעריסן פון דעם אידישן פאָלק, איז געהערט געוואָרן די שטים נאָר פון אַ קליינעם טייל פון אידנטום און דאַמאָלט איז געווען דער טראַגישער מאָמענט און ווען יעצט די שטים פונם גאַנצן אידישן פאָלק ווערט געהערט, איז די טראַגעדיע שוין מיט דערמיט קלענער געוואָרן.

באַרדיטשעוו, די איינציגע יעצט גרויסע אידישע שטאָט אין אוקראַינע, ווייל קיעוו און אָדעס געפינען זיך נאָך ניט אין שטח פון דער אוקראַינישער רעפּובליק, טראָגט די גאַנצע פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר דעם אידנטום אין אוקראַינע.

וויכטיג איז די שטים, העכער, מעכטיגער דאַרף זי געהערט ווערן. צוזאַמען מיט דעם אידישן מיניסטער, אָן אונטערשיד פון דער פּערזאָן, וועלכן עס שטעלט פאַר דער מיניסטער, שרייט, פראָטעסטירט געגן דעם וואָס עס ווערט געטון מיט אונז.

ניט ריכטיג איז, אויב איר מיינט, אַז דער מיניסטער קאָן אָפּשטעלן די פּאָ-גראָמען. די מאַכט זענט איר און נור מיט אייך איז מעגליך עפּעס צו טון. צו-זאַמען מיט דעם דאַרף מען אויך ניט פארגעסן וואָס מען האָט צו טון. מען מוז

מודה זײַן, אַז װען ניט די סיסטעמאַטישע אַרבעט פונם אידישן מיניסטעריום
ביז יעצט, װאָלט ניט געװען די מעגליכקײט יעצט פרײַ צו רעדן, די אַטמאָס-
פערע װאָלט ניט געװען, און װער װײסט צי עס װאָלט ניט פאָרגעקומען דאָס, ~~װאָס~~
װאָס עס קומט פאָר. איר מוזט אױך מודה זײַן, אַז װען ניט דאָס, װאָלט ניט
מעגליך געװען צוזאַמען מיט די בעסטע כחות פון אוקרײַנע באַקעמפן די פאָגראָ-
מען, װאָס דאָס איז די װיכטיגסטע פראַגע יעצט בײַ אידן. איך קוק צײטנװײַז
אױף מיר ניט , װי אױף אַ אידישן מיניסטער, נאָר אױף אַ מיניסטער צו
קעמפן מיט די פאָגראָמען..
אײן װעג איז דאָ יעצט פאַר אונז: צוזאַמען מיט די בעסטע כחות פון או-
קרײַנע קעמפן האַנט בײַ האַנט מיט די פאָגראָמען. איך באַטאָן, אַז די עלעמענטן
זײַנען געגן פאָגראָמען. איך פאַרשטעה גוט די שטימונג פונם פאָרשטעהער פון
פאָגרעבישטשער קהלה װען ער פרעגט װי איז מעגליך צו געהן האַנט בײַ האַנט
מיט די גזלנים. אין אַזאַ מאָמענט האָט ער קײן פסיכאָלאָגישן ענטפער ניט גע-
פונען.
איך דאַרף אים ענטפערן, ניט דאָס גאַנצע אוקרײַנישע פאָלק איז גזלנים,
ניט דאָס גאַנצע פאָלק, װאָס באַשטעהט פון 40 מיליאָן מענשן איז פאָגראָמשטשיקעס,
װי איר הערט פון פאָגרעבישטשער פאָרשטעהער.
װען הירקליך עס װאָלט אַזױ געװען, װאָלט דאָס געװען אַ טראַגישער מאָמענט.
מען מוז אָבער פעסטשטעלן, אַז נאָר דער קלענסטער טײל פון פאָלק איז פאָגראָם-
שטשיקעס. אַזעלכע איז פאַראַן אפשר 10 טױזנט און דאַרום רופט דער אידישער
מיניסטער געהן צוזאַמען מיט דער מערהײט פון אוקרײַנישן פאָלק צו באַקעמפן
דעם קלענסטן טײל פון אים.
דער פאָרשטעהער פון פאָגרעבישטשע האָט דערצעהלט, אַז דער אינספעקטאָר דאָרט
האָט אַלײן אָפן צי ניט אָפן סימפּאַטיזירט דעם פאָגראָם, גאַנץ אמת! אָבער פון
דעם פאַקט קאָן מען ניט פאַראורטײלן די גאַנצע אינספעקטור. עס איז פאַראַן
פיל פאַקטן, װען די אינספעקטור האָט אױך אַן ענערגישן אופן געקעמפט מיט
די פאָגראָמען. עס מוז פעסטגעשטעלט װערן, אַז די אינספעקטור האָט שױן פיל
דערשאָסן פאַר ניט אָפּשטעלן די פאָגראָמען. װעגן דעם אינספעקטאָר פון פאָגרע-
בישטשע װעט איבערגעגעבן װערן אין הױפּט -אינספעקטור, און ער װעט באַקו-
מען דאָס װאָס עס קומט אים.
איבערגעהענדיג צו דער יעצטיגער פּאָליטישער לאַגע, װײַזט דער מיניסטער
אָן: פון אײן זײַט געהט דעניקין, װעלכער טראָגט מיט זיך די רעאַקציע און

אַ סכנה אונזערע פאָליטישע און בירגערליכע רעכט. דערצו אויך מאַכט ער פאָגראָ-
מען לויט די ידיעות פון יעליסאַוועטגראַד, יעקאַטערינאָסלאַוו. פון דער צווייטער
זייט די באָלשעוויקעס, וועמענס צעפאָלנעאַון צעלעגטע אַרמיי מאַכט אַליין פאָגראָמען.
פון דער 3-ער זייט פוילן, די בורזשואַזע-רעאַקציאָנערע מיט אירע סיסטעמאַ-
טישע פאָגראָמען, וועגן וועלכע עס איז פאַראַן באַ מיר ענטשפרעכנדע דאָקומענטן.
ב. דאַרום באַם היינטיגן טאָג ניט מיט דעניקינען, באָלשעוויקעס און פוילן
קאָנען די אידן זייער שיקזאַל פאַרבינדן, מאָר מיט די אוקראַינישע בעסטע דעמאָ-
קראַטישע כחות וועלן מיר ענטגילטיג באַקעמפן די פאָגראָמען.
אידישע חברים, פאַרשטעהער פון קהלה, קעמפט געגן די פאָגראָמען און גע-
דענקט, אַז נור צוזאַמען מיט די דעמאָקראַטישע עלעמענטן פון דעם אוקראַינישן
פאָלק וועלן מיר זיי באַקעמפן.

-(אַפּלאָדיסמענטן).

о.х. х.6

פ ר אָ ט אָ ק אָ ל.

זיצונג פון באַרדיטשעווער קהלה-ראַט דעם 19-טן באָקטיאַבר 1919 אין קאַנטאָר פון אידישן קראַנקן-הויז.

<u>די זיצונג איז אַ פאַרמאַכטע.</u>

אַנוועזנד: ברין, טשערווענענקים, גערשענהאָרן, העלער, האַנדעלס-מאַן, ביליג, באַסין, אײזענשטײן, ברעגמאַן, באָרנבערג, פורמאַן, גריבעלסקי, וועסט, לערנער, שפּרינגעל, ווײנ-גאָרטן, לאַדור, בערמאַן.

די זיצונג ווערט ערקלערט פאַר געזעצליך בײ דער אַנוועזנהײט פון 18 ראַטמענער.

פאָרזיצער: י. ב ר י ן.

דאָס וואָרט פאַר אַן אויסעראָרדנטליכער מעלדונג באַקומט דער ה, ד. פ ר ע נ ק ע ל.

אַזוי ווי עס איז מעגליך, אַז עס זאָלן זיך איבערבײטן די פּאָליטי-שע באַדינגונגען פון דער שטאָט און, ווי עס איז אים באַוואוסט, אָפּערירן יעצט אין דער סביבה באַנדעס, וועלכע מאַכן <u>פּאָגראָמען</u> אין די שטעטלאַך, דאַרום איז נויטיג, אַז די קהלה זאָל אָננעמען מיטלען גרינדן צוריק דעם הויז-וואַך.

ה, טשערוואָנענקים מעלדעט, אַז אין אַ געשפּרעך מיט דעם שטאָט-גאָלאָוואַ האָט דער עלצטער אים געמאָלדן וועגן די אונטערהאַנדלונגען, וואָס ער פירט מיט דעם קאָמענדאַנט וועגן אָרגאַניזירן די הויז-וואַך.

דער קהלה ראַט= , ~~האָט~~ אויסהערנדיג די מעלדונגען האָט אָנגענומען: איבערגעבן די ה״ה טשערוואָנענקים און בערמאַן פירן די אונטערהאַנדלונגען מיט די געהעריגע אַנשטאַלטן וועגן אָרגאַניזירן אַ הויז-וואַך און אָננעמען אַלע נויטיגע צוליב דעם שריטן.

עס ווערט באַשטימט פאָלגנדער סדר-היום:

1) וועגן קאָנסטרואירונג פון קהלה-פאַרוואַלטונג.
2) וועגן אָננעמען מיטלען צו באַקומען געלט פון דער רעגירונג, שטאָט - דומאַ און צוואַנג-שטײער.
3) מיליטער וואַך,
4) וועגן אידישן קראַנקן-הויז,
5) לויפנדע.

<u>וועגן קאָנסטרואירונג פון דער פאַרוואַלטונג</u>

ה, <u>טשערוועגענקים</u> מעלדעט, אַז ער האָט אײנגעגעבן אַ מעלדונג

אַז ער זאָגט זיך אָפּ פונם פאָרזיצער פּאָסטן און מיטגליד פון פאַרוואַלטונג, ווייל פּאַקטיש איז ער איין מיטגליד אין פאַרוואַלטונג און אויסער אים איז קיינער נישטאָ. ער אַליין קאָן קיין פאַרוואַלטונג ניט פאָרשטעלן. אָפּזאָגנדיג זיך לעגט ער פאָר קאָנטראָלירן די פאַרוואַלטונג, וואָס זאָל פאַקטיש אַרבעטן און דאַן, מעגליך, וועט ער צוריק געהן אין פאַרוואַלטונג. ה. טשערוואָנעצקיס מעלדעט אויך אַז עפנטליך די קהלה איז ניט געווען קיין שום מיטלען אַפילו אויף קאַנצעלאַריע אויסגאַבן. צו ערשט האָט ער און ה. בערמאַן געליהען געלט, צום אַנדערע האָבן זיי געמוזט מאַכן אַ הלואה אויף צען טויזנט רובל פאַ דעם הילפס קאָמיטעט פאַר געליטענע פון פּאָגראָמען. ער בעט די הלואה באַשטעטיגן, ווייל אַן איר איז ניט געווען מיט וואָס צוצופירן די אַרבעט פון דער קהלה. די פאַרוואַלטונג האָט זיך געווענדעט צום מיניסטעריום נאָך אַ הלואה פון 5 מיליאָן, אויף וועלכנס חשבון מען זאָל איר דערווייל אַרויסגעבן אַ מיליאָן רובל אַלס אַוואַנס. דער מיניסטער פאַר אידישע ענינים האָט געענטפערט, אַז ער דענקט, אַז דעם מיליאָן רובל וועט די קהלה באַקומען ביז 2 וואָכן. די 10 טויזנט רובל פון דער הלואה וועלן אויף לאַנג ניט דויערן און מען מוז דאַרום אויף ווייטער זאָרגן וועגן מיטלען.

די פאַרוואַלטונג האָט זיך אויך געווענדעט צום ועד בתי כנסיות נאָך אַ הלואה פון 5 טויזנט רובל.

<u>האַנדעלסמאַן</u> לעגט פאָר די פאַרוואַלטונג זאָל בלייבן אין איצטיגען באַשטאַנד, ווייל אָפּזאָגן זיך אין אַזאַ מאָמענט איז אומעגליך, וועגן געלט-מיטלען לייהען נאָך אַ סכום געלט ביים הילפס-קאָמיטעט און אויך צוטרעטן צום באַשטייערן.

<u>ה. בערמאַן</u> ווייזט אָן, אַז אויף אַזאַ אופן, אין וועלכן די קהלה געפינט זיך יעצט, קאָן זי ניט עקזיסטירן, די קהלה הייסט ניטבנאַר אַ פאָרשטעהערשאַפט און משתדל, די קהלה עפנטליך זיך דאַרף איבערנעמען אין איר רשות אַלע אידישע אַנשטאַלטן, אויף וועלכע עס נויטיגט זיך 2 /1 1 מיליאָן רובל.

ער לעגט פאָר שיקן אַ דעפּוטאַציע קיין קאַמענעץ און דאָרט באַקומען געלט אַלס אַ הלואה און נור דאַן וועט מעגליך זיין צו פירן די אַרבעט.

דער ה. בערמאַן אָנקומענדיג אויף דער זיצונג נאָכדעם ווי עס איז באַטראַכט געוואָרן די לאַגע פון דער שטאָט אינפאָרמירט פאָלגנדעס:

דורך באַרדיטשעוו דאַרף דורכגיין צוויי פּאָלקן באָלשעוויקעס, וועלכע האָבן זיך איבערגעגעבן דעם גאַליציאַנישן מיליטער. אין שטאָט גופא געפינט זיך יעצט דער אידישער באַטאַליאָן אין האַלבער צאָל, די אַנדערע האַלב געפינט זיך אין קאַזאַטין. בנוגע צו דער סאָביליזאַציע, וועלכע איז ערקלערט געוואָרן דורך דער רעפּובליקאַנישער מאַכט, האַלט די קאָמאַנדע פונם אידישן

באַטאַליאָן, אַז מען דאַרף ווירקן אויף די אידן, זיי זאָלן געהן צו דער מאָביליזאַציע, עס ווערט אויך דאָ געגרינדעט אַ אידישער באַטאַליאָן.

אויסהערנדיג די אינפאָרמאַציע פון ה, בערמאַן, רייסט איבער דיזיצונג די פראַגע וועגן פאַרוואַלטונג און טרעט צו צום באַטראַכטן די פּאָליטישע לאַגע.

ה,-טשערוואָנענקיס לעגט פאָר איינאָרדנען אַן עפנטליכע זיצונג און ערקלערן דער באַפעלקערונג די לאַגע פון יעצטיגן מאָמענט .

גרעבעלסקי האַלט אונטער דעם פאָרשלאַג פון ה, טשערוואָנענקיס.

דער פאָרשלאַג ווערט געשטעלט אויף אָפּשטימונג.

מיט אַ מערהייט פון 5 געגן 2 ווערט ער אָפּגעוואָרפן /די איבעריגע אָפּגעהאַלטן/.

עס ווערט באַשטעטיגט די פריהער אויסגעוועלטע דעפּוטאַציע פון ה, טשערוואָנענקיס און בערמאַן צו וועלכע עס ווערט-אויך אויסגעוועהלט ה, ראָזענבוים - זיך צו ווענדן אין אַלע אַנטשפּרעכנדע אַנשטאַלטן און פערזאָ-נען וועגן באַהיטן די שטאָט.

וועגן פאַרוואַלטונג

באַשטימט פאָרלעגן דעם ה, טשערוואָנענקיס אָפּרופן זיין דעמיסיע.

עס ווערט אַרויסגעזאָגט אַ פאָדערונג פון די איבעריגע מיטגלידער פון פאַרוואַלטונג, זיי זאָלן מיטאַרבעטן און מעגליך באַזוכן די קהלה.

ה, טשערוואָנענקיס רופט אָפּ זיין דימיסיע מיט דעם באַדינג, אַז די איבעריגע ווילן מיטאַרבעטן ווירקליך און מעגליך באַזוכן די קהלה.

באַשטימט - באַשטימען געהאַלט דעם פאָרזיצער פון פאַרוואַלטונג ה, טשערוואָנענקיס 4 טויזנט רובל אַ הודש.

וועגן די געמאַכטע הלוואה אויף 10 טויזנט רובל, וואָס די פאַרוואַל-טונג האָט געמאַכט באַם הילפס-קאָמיטעט, אָנגענומען באַשטעטיגן די הלוואה.

אָנגענומען שיקן אַ דעפּוטאַציע קיין קאַמענעץ. באַקומען דאָרט אַ הלוואה באַם מיניסטעריום, אויסקלויבן אין דער דעפּוטאַציע ה, גרעבעלסקי, און איינעם וועמען די פאַרוואַלטונג וועט דעלעגירן.

ה, באַרנבערג לעגט פאָר די קהלה זאָל איבערנעמען די חברה קדושה.

באַשלאָסן די פראַגע שטעלן צום ערשטן אויפן סדר היום פון דער צווייטער זיצונג.

די זיצונג איז געשלאָסן.

Изъ матеріаловъ Редакціи
№ 29
385
К. А.
К. I
13772

Поступило въ редакцію
16-го іюня 1919 г.

О погромѣ въ Бердичевѣ.

5-го января сего 1919 г. въ 7 часовъ утра явился ко мнѣ начальникъ уголовно-сыскного отдѣленія, Супрененко, съ сообщеніемъ о томъ, что городу угрожаетъ погромъ. Онъ сообщилъ мнѣ, что въ городъ прибылъ "курень смерти" съ твердымъ намѣреніемъ расправиться съ мѣстнымъ еврейскимъ населеніемъ. На мой вопросъ, можно ли принять какія-нибудь предупредительныя мѣры, Супрененко отвѣтилъ, что по его мнѣнію погромъ неизбѣженъ и что мѣстныя власти безсильны во-первыхъ потому, что этотъ курень обладаетъ большой военной силой, а во-вторыхъ въ силу того, что атаманъ куреня - Паліенко - обличенъ широкими полномочіями. Супрененко сообщилъ мнѣ также, что атаманъ куреня поручилъ ему арестовать цѣлый рядъ видныхъ дѣятелей мѣстныхъ соціалистическихъ партій.

Изъ доклада Супрененко выяснилось, что онъ считаетъ дѣло безнадежнымъ и что онъ явился только затѣмъ, чтобы помочь мнѣ и моей семьѣ укрыться отъ погромщиковъ.

Въ городѣ тогда находились: штабъ главнокомандующаго юго-западнымъ фронтомъ съ атаманомъ Оскилко во главѣ, уѣздная и городская комендатуры и городская милиція.

Мы начали вести переговоры съ властями. Уѣздный и городской коменданты /Клименко и Шидловскій/ категорически заявили намъ, что предстоитъ не еврейскій погромъ, а разгонъ Солдатскаго Совѣта депутатовъ, собраніе которого было назначено на 12 часовъ дня въ кинематографѣ по Бѣлопольской улицѣ. Начальникъ штаба Оскилко заявилъ делегаціи городской управы /Г.Я.Солодарю и Ф.Ниренбергъ/, что нѣтъ никакихъ поводовъ для тревоги.

Постепенно городъ ~~началъ~~ сталъ наполняться слухами о томъ что курень смерти по прибытіи своемъ въ Бердичевъ /4-го января днемъ/ учинилъ на вокзалѣ форменный еврейскій погромъ. Сообщали что въ результатѣ этого погрома оказался вагонъ наполненный трупами и два вагона наполненныхъ избитыми и арестованными евреями. Жертвами оказались выволоченные изъ проѣзжавшихъ ст.Бердичевъ

поѣздовъ x/. По провѣркѣ слухи оказались соотвѣтствующими дѣйствительности. Выяснить тогда въ точности положеніе избитыхъ и арестованныхъ не удалось. Часамъ къ 12 дня въ городъ вошелъ курень смерти и начались разгромы и избіенія.

Первой жертвой погрома была милиція. Она немедленно была разоружена, при чемъ еврейскіе милиціонеры подвергались жесточайшимъ избіеніямъ - /трое еврейскихъ милиціонеровъ были препровождены на вокзалъ, гдѣ ихъ посадили въ вагонъ съ арестованными и избитыми/.

Картину погрома я имѣлъ возможность наблюдать въ своей квартирѣ. Къ намъ ворвалась небольшая кучка вооруженныхъ до зубовъ гайдамаковъ съ дикими криками: "смерть жидамъ, гдѣ жидовскіе милиціонеры, гдѣ деньги". Расправиться съ этой кучкой было бы не трудно: насъ было нѣсколько мужчинъ и мы имѣли винтовку и наганъ. Но внизу у воротъ нашего дома стоялъ прекрасно организованный отрядъ гайдамаковъ съ пулеметами и съ бронированнымъ автомобилемъ. Выстрѣлъ съ нашей стороны послужилъ бы поводомъ къ тому, чтобы снести цѣлый рядъ домовъ.

Оказалось впослѣдствіи, что во всемъ городѣ погромъ происходилъ по одному и тому же плану. Отрядъ двигался медленно по главнымъ улицамъ города. Изъ отряда отдѣлялись маленькія группы которыя на скорую руку врывались въ дома и главнымъ образомъ грабили. Въ рѣдкихъ случаяхъ они грабежомъ не довольствовались и подвергали женщинъ изнасилованію и мужчинъ избіеніямъ. Въ исключительныхъ случаяхъ они убивали.

Переговоры съ громилами въ моей квартирѣ носили сравнительно мирный характеръ. Грабители откровенно сознавались, что они торопятся на большой погромъ въ Житомиръ и что насъ они всѣхъ перерѣжутъ только на обратномъ пути. Пока же они хотѣли, чтобы мы имъ выдали еврейскаго милиціонера /на моей квартирѣ былъ такой/ и деньги. На второе мы согласились. Они получили 1500 руб и ушли съ обѣщаніемъ скоро вернуться и всѣхъ перерѣзать.

Въ другихъ квартирахъ грабежъ носилъ менѣе идилическій характеръ. Часамъ къ тремъ весь городъ былъ наполненъ шумомъ выстрѣ

---

x/ Пассажиры, а также многіе евреи, находившіеся на вокзалѣ.

 13773

ловъ, стонами и истерическими криками. А по улицамъ стройно пѣлъ хоръ, возглавлявшій курен ь смерти.

Къ 5 часамъ дня, точнѣе вечеромъ курень ушелъ обратно на вокзалъ. Но на улицу высыпали всѣ мѣстные бандиты, къ которымъ примкнули отбросы мѣстнаго гарнизона и они вмѣстѣ продолжали дѣло начатое куренемъ смерти. Городская управа на скорую руку сърганизовала охрану, которой оказала нѣкоторую помощь мѣстная комендатура. Мѣстная комендатура объяснила, что она до 5 часовъ дня была отстранена отъ власти, но что у нее были силы, чтобы предотвратить погромъ, если-бъ она на то имѣла право.

6-го января я отъ имени управы обратился къ атаману Оскилко со слѣдующими требованіями: 1/ назначить слѣдствіе о событіяхъ 5-го января, 2/ возмѣстить убытки причиненные погромомъ, 3/ освободить арестованныхъ, которые мерзли въ холодныхъ вагонахъ, 4/ предоставить намъ оружіе для организаціи охраны города и 5/ сдѣлать докладъ Думѣ о причинахъ бездѣйствія власти въ часы погрома. Оскилко обѣщалъ дать отвѣтъ на все требованія 7-го января.

Послѣ моихъ переговоровъ съ Оскилко мы узнали, еще о двухъ мѣропріятіяхъ. На телеграфѣ появился комиссаръ, который цензурировалъ телеграммы. Изъ телеграммы: "погромъ оконченъ, все благополучно" комиссаръ вычеркнулъ первые два слова. Вечеромъ мѣстныя газеты получили предостереженіе о томъ, что введена предварительная цензура.

Городъ оставался во власти бандитизма. Грабежи и убійства продолжались. Милиція была деморализована. Комендантская сотня проявляла явные признаки разложенія.

7-го вечеромъ въ зданіе Думы явился атаманъ Оскилко и сдѣлалъ докладъ совѣщанію общественныхъ организацій о событіяхъ 5-го января. По его докладу выходило, что пока ничего опредѣленнаго сказать нельзя. Можно и должно назначить немедленное слѣдствіе. Но по свѣдѣніямъ имѣющимся у него /Оскилко/ погромъ начался съ того, что изъ зданія, въ которомъ должно было состояться засѣданіе солдатскаго совѣта по куренюсмерти былъ сдѣланъ выстрѣлъ и одинъ былъ убитъ. /Слѣдствіе, ~~принятое~~ предпринятое Городской Думой, потомъ доказало, что никого въ томъ зданіи не было въ де

5-го января и никакіе выстрѣлы оттуда не раздавались/, Оскилко наотрѣзъ отказался предоставить управѣ оружіе, замѣтивъ мимоходомъ, что управа совершила крупную ошибку тѣмъ, что допустила евреевъ въ милицію. Вопросы же о возмѣщеніи убытковъ и объ освобожденіи арестованныхъ смогутъ быть разрѣшены лишь послѣ того, какъ получатся результаты слѣдствія.

Къ нашимъ требованіямъ отъ 6-го мы прибавили еще два требованія: снятіе цензуры съ телеграммъ и освобожденіе газетъ отъ предварительной цензуры. На этотОскилко отвѣтилъ, что онъ безвластенъ принять какія-нибудь мѣры въ этомъ направленіи.

Газеты не выходили. Городъ былъ наполненъ страшными слухами и чудовищными налетами. 9-го утромъ городская управа и еврейская община сдѣлали попытку сорганизовать похороны жертвъ погрома. Но по толпѣ, которая собралась на похороны, былъ данъ солдатами залпъ: двое было убито и трое было ранено.

9-го утромъ отправилась делегація отъ городской управы и отъ гражданскаго комиссаріата въ составѣ Городского Головы и предсѣдателя мѣстнаго Украинскаго Національнаго Союза украинскаго эс-де Полотая.къ центральнымъ властямъ въ Кіевъ.

Вечеромъ 9-го января не медленно по ~~принятіи~~ прибытіи въ Кіевъ наша делегація въ сопровожденіи представителей главныхъ комитетовъ Бунда и объединенной еврейской соціалистической партіи посѣтила происходившее тогда въ Кіевѣ совѣщаніе украинскихъ соціалъ-демократовъ. Мы просили совѣщаніе помочь намъ добиться удовлетворе нія нашихъ требованій. Въ совѣщаніи принималъ участіе и премьеръ-министръ Чеховской. Совѣщаніе присоединило къ нашей делегаціи своего представителя Еремѣева.

Въ отчетѣ объ этомъ совѣщаніи "Робітнича газета" представила рѣчь Рафеса, какъ привѣтственное слово украинской соціалъ-демократіи, а вмѣсто моего доклада получилось большое бѣлое пятно.

10-го января наша делегація въ сопровожденіи представителей всѣхъ названныхъ выше партій, посѣтила предсѣдателя Директоріи Винниченко. Винниченко произнесъ предъ нами длинную рѣчь об обязан ностяхъ еврейской демократіи въ борьбѣ противъ большевизма. На мой категорическій вопросъ, что сказать населенію раз

громленнаго города, Винниченко отвѣтилъ: скажите городу, что слѣдствіе немедленно будетъ назначено, что виновники будутъ наказаны, и что дальнѣйшіе погромы будутъ предотвращены.

10-го въ Кіевъ также прибыла делегація отъ Бердичевской еврейской общины въ составѣ Червоненкиса и Кислянского.

11-го утромъ еврейскій министръ Ревуцкій и его помощникъ Гергель имѣли въ моемъ присутствіи бесѣду по прямому проводу съ Бердичевомъ и Житомиромъ. Узнали мы, что гайдамаки куреня смерти сдержали слово и дѣйствительно учинили большой погромъ въ Житомирѣ. А о Бердичевѣ мы узнали, что тамъ по прежнему царитъ погромное настроеніе, что Оскилко арестованныхъ не освобождаетъ и слѣдствія не назначаетъ и что въ городѣ открыто поговариваютъ о предстоящемъ погромѣ въ житомирскомъ масштабѣ 20-го января. Одну отрадную вѣсть мы все же изъ Бердичева получили. Власти отмѣнили цензуру на прессу и мѣстныя газеты разсказали всю правду о событіяхъ 5-го января.

Делегація еврейской общины увѣдомила Винниченко о готовящемся погромѣ на 20-ое января. Винниченко повторилъ обѣщаніе данное нашей делегаціи и также завѣрилъ ее, что будутъ приняты срочныя мѣры къ предотвращенію новыхъ погромовъ.

Столичная пресса безмолствовала. Наши доклады, меморандумы оставались только въ редакціяхъ газетъ.

Наша делегація обратилась также къ Кіевскому губернскому комиссару и къ кіевскому губернскому коменданту съ просьбой принять срочныя мѣры къ ликвидаціи погромнаго бандитизма въ городѣ и къ разслѣдованію событій 5-го января. Вмѣстѣ съ нашей делегаціей въ Бердичевъ поѣхали кіевскій губернскій комиссаръ и помощники кіевскаго губернскаго коменданта.

На общемъ совѣщаніи бердичевскихъ организацій съ участіемъ представителей губернской власти выяснились нѣкоторыя любопытныя детали. Супрененко хотѣли разстрѣлять за то, что онъ имѣлъ сношенія въ день 5-го января съ городской управой. Уѣздная и городская комендатуры своевременно поставили въ извѣстность высшія власти, что въ ихъ распоряженіи имѣются люди для борьбы съ погромомъ. Но имъ приказали не вмѣшиваться въ дѣйствія куреня смерти.

Наступило 20-ое января. По злой ироніи судьбы въ это утро

прибылъ какой-то новый курень смерти съ новымъ атаманомъ. Я рано утромъ запросилъ атамана въ присутствіи мѣстнаго коменданта /Шидловскаго/ о настроеніяхъ куреня. Атаманъ отвѣтилъ мнѣ, что настроеніе крайне возбужденное и окрашенное въ антисемитскій цвѣтъ. На мой вопросъ можно ли опасаться погромнаго выступленія со стороны куреня я удовлетворительнаго отвѣта не получилъ. Неудовлетворительны были также отвѣты другихъ командировъ.

Въ II часовъ утра директорія запросила меня о положеніи въ городѣ. Я отвѣта не далъ. Ленту запроса я отправилъ всѣмъ старшинамъ воинскихъ частей. И старшины черезъ комендатуру просили меня увѣдомить директорію, что они ручаются головой, что погрома не будетъ. И погрома не было.

Слѣдственная комиссія все не прибывала. Губернскія власти дали намъ возможность организовать городскую охрану. Городъ началъ постепенно успокаиваться. Послѣ долгихъ хлопотъ мы также добились о свобожденія всѣхъ тѣхъ, кто былъ арестованъ въ день 5-го января.

Городская управа де легировала меня къ трудовому конгрессу чтобы выяснить, почему правительство не назначаетъ слѣдствія. Трудового конгресса я уже не засталъ. Онъ внезапно закончилъ свои работы подъ вліяніемъ наступленія большевиковъ. Я представилъ только доклады президіуму трудового конгресса и комиссіи конгресса по оборонѣ. Президіумъ, а также комиссія по оборонѣ отнеслись халатно къ нашему требованію о назначеніи слѣдствія. Изъ переговоровъ съ ними выяснилось, что разслѣдовать по ихъ мнѣнію нечего. Въ борьбѣ противъ большевиковъ солдаты бьютъ евреевъ за то, что евреи даютъ много активныхъ работниковъ большевистскому движенію. Таково было мнѣніе членовъ президіума и комиссіи. Члены президіум и комиссіи старательно добивались отъ меня свѣдѣній о національномъ составѣ совѣтовъ въ Бердичевѣ и Житомирѣ.

По пути въ Кіевъ я посѣтилъ также Оскилко въ Житомирѣ. Онъ завѣрилъ меня опять, что слѣдствіе будетъ произведено и онъ сообщилъ мнѣ, что Паліенко - атаманъ куреня смерти громившаго Бердичевъ и Житомиръ - арестованъ.

Паліенко скоро освободили. Слѣдствія правительство не назначало. Всѣ виновники погромовъ остались на своихъ постахъ. Удалось только точно установить, что Паліенко дѣйствительно былъ посланъ

въ Бердичевъ и въ Житомиръ по распоряженію предсѣдателя высшей слѣдственной комиссіи Ковенко.

Въ Бердичевѣ было зарегистрировано I7 убитыхъ, около 40 человѣкъ избитыхъ и раненныхъ и много сотенъ ограбленныхъ въ злополучный день 5-го января.

Б.Бердичевскій Городской Голова и предсѣдатель
Бердичевской Еврейской Общины Д.ЛИПЕЦЪ.

Из материалов Екопо (Киев-Москва)

Ц.А. К.1

Получено редакцией 14 сентября 1921 (Берлин)

№23

13776

בערדיטשעװ, קיעװער גוב.

אין קיעװער גובערניע האט זיך בערדיטשעװ גערעכנט פאר די גרעסטע שטאט, די 2-טע נאך קיעװ; די גאנצע באפעלקערונג האט זיך אין בערדיטשעװ געצײלט ביז 70-60 טויזענט נפשות, פון זײ אידן 55-50 טויזענט. בערדיטשעװ האט פארמאגט פיל אידישע אנשטאלטן אויפן העכסטן אידישן אויפן װי אין א אידישע שטאט. (אדער װי מען פלעגט בערדיטשעװ אנרופן אין דעם ראיאן – „פאלעסטינע"). פאליטישע פארטײען זענען דא געװען, פון װעלכע די אידישע גאס האט נאר געװיסט, און אויב מען האט געדארפט, האט בערדיטשעװ צוגעקלערט א נײע גרופּיראװקע. דער סאציאלער צוזאמענ-שטעל פון דער באפעלקערונג איז געװען פאלגענדער: דער גרעסטער פראצענט – הענדלער; אויף דעם 2-טן ארט האנדװערקער. האנדװערקער האט זיך דא געצײלט ביז 6000; און א קלענערע צאהל האט זיך דא געפינען ארבעטער. אלס האנדלס שטאט איז אין פיל צװײגן פון האנדל און פראדוקציע בערדיט-שעװ געשטאנען העכער פון קיעװ און האט מיט אים קאנקורירט. שיך, הענד-שיקעס און נאך אנדערע זאכן פלעגן גײן פיל אויף דעם רוסישן מארק. מיט מאנופאקטור איז בערדיטשעװ ניט פיל קלענער געװען פון קיעװ. גאלד-שמידערײ איז אין בערדיטשעװ געװען שטארק ענטװיקעלט.

אין דער צײט פון דער מלחמה האט בערדיטשעװ אין אלגעמײן די ערשטע צײט א ביסל געליטען, נאר דערנאך, װען די לאגע איז געװארן פעסטער און קלארער, האט בערדיטשעװ געמאכט ניט קײן שלעכטע געשעפטען. אין דער צײט פון געטמאן, האט בערדיטשעװ געארבעט שטארק און האט געהאט גרויסע זאפאסן פון פארשידענע סחורות. אין נאיאבר 1918, װען די שטימונג אויף דער אוקראינע איז געװען א רעװאלוציאנערע און די אטמאספערע איז געװען א װעלכע, אז עס דארף עפעס אויסברעכן (עס זענען שוין געװען פארשידענע קלאנגען, נאר קײן געװיסעס, קלארעס האט מען נאך ניט געװאוסט), איז אין בערדיטשעװ געװען א שטארקער געלט קריזיס, װײל דער האנדל איז געװארן אפגעשטעלט, קײן ארויספאר, א ארײנפאר איז ניט געװען.

די קלאנגען זענען געװארן אלס מער קלארער, אז עס גײט א גרויסע באװעגונג געגן דער געטמאנשטשינע. עס איז געװארן באװאוסט, אז אין דער

שפיץ פון דער באװעגונג שטײען סאציאליסטן. די אידישע באפעלקערונג האט
זיך סימפאטיש מיט מיטגעפיל באצויגן צו דער באװעגונג. בא דעם ערשטן
ארײנקומען פון די רעפובליקאנישע מיליטער האט מען זײ באגעגנט פרײנדליך,
מיט גרויסע האפנונגען האט די אידישע באפעלקערונג געװארט, געטרוימט פון
דער נײער דעמאקראטישער סאציאליסטישער מאכט. נאר א דאנק דעם װאס די
געשמאנצעס-דײטשן האבן זיך גרופירט ארום בערדיטשעװ, איז זײ געלינגען
אפצושטופן אויף אײניגע טעג, די רעפובליקאנישע מיליטער. בא דעם צװײטן
ארײנגײן פון רעפובליקאנישן מיליטער, איז שוין פארגעקומען קלײנע
עקסצעסן געגן אידן, װאס האט א ביסל פארקלענערט די פרײד בא די אידן,
נאר דאס האט זיך פארגעסין. די האפנונג איז געװען, אז עס װעט זיך בא-
רוהיגן, און אלעס װעט װערן גוט, װי נאר די מאכט װעט זיך פארפעסטיגן.
ארויסגעװיזן האט זיך אבער פונקט פארקערט.

נאך דעם װי דאס רעפובליקאנישע מיליטער האט פארנומען קיעװ און
אין בערדיטשעװ זענען באשטימט געװארן אפיציעלע מענשן פון דער מאכט,
װי יאניצקי, פאראחאװעצקי, האבן זײ אויף דער ערשטער זיצונג פון דער
דומא מיט געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס געפאדערט 3 מיליאן רובל. װען
אײניגע פון דער פארזאמלונג האבן אנגעװיזן, אז עס איז קײן בארעס געלט
ניט דא(װי איך האב שוין אנגעװיזן איז דאן אין בערדיטשעװ געװען א
פינאנסיעלער קריזיס), האט דער פאלקאװניק יאניצקי און פאראחאװעצקי
געענטפערט, אז פאר דעם געשמאן איז געװען געלט, נאר װי נאר עס האט
אויסגעבראכן די רעװאלוציע, איז דאס געלט פארשװינדען געװארן, און האט
געגעבן אנצוהערן, אז מען זאל ארײנטראגן די 3 מיליאן רובל, װען ניט
נעמט דער נײער באשטימטער קאמאנדאװשטשי פאראחאװעצקי אראפ פון זיך די
פאראנטװארטליכקײט. די װערטער האבן געמאכט זעהר א שלעכטן אײנדרוק אויף
דער באפעלקערונג, אין דער זעלבער צײט האט זיך באװיזן אין דער צײטונג
„Життя и Воля" א ארטיקעל װי עס װערט געשריבן, אז דאס אידישע פאלק
האט נאך ניט באװיזן זײער באציהונג צו דער רעפובליקאנישע רעגירונג.
און דאס דאס אוקראינישע פאלק װײסט װאס צו טון מיט זײנע פרײנד און
פײנד. אנליך איז געװען אין דער װיניצער צײטונג נומ. 14 „Республиканські
Вісті", אז די בערדיטשעװער אידישע בורזשואזי האט אונטערגעשטיצט
די געשמאנצעס מיט די דײטשען. נאך די אלע באשולדיגען געגן אידן, איז

באטירליך צװישן דער אידישער באפעלקערונג, די שטימונג געװען א געדריקטע. אין דער זעלבער צײט איז געװארן געמאלדען א מאבילי זאציע. אין צוזאמענהאנג מיט די באציהונגען צו די אידן האט זיך געפירט א פרײע אגיטאציע געגען מעלדן זיך צו דער מאבילי זאציע. די געפאר האבן ארויסגעזעהן אײניגע פארשטעהער פון פאליטישע פארטײען װי ל.ס.ח. און מען האט אנגעװיזן, אז דאס קען זיך שלעכט אפרופן אויף אידן. מען האט אנגענומען מיטלען צו ארגאניזירן א ספעציעל אידישן פאלק. אײן איד האט זיך געמאלדן אלס פרײװיליגער. נאר דאס אלעס האט קײן גרויסן ערפאלג ניט געהאט. אין דער זעלבער צײט האבן זיך פארשפרײט קלאנגען, אז די באלשעװיקעס גײען; דער קריזיס אין דער האנדעלס שטאט איז געװארן שטארקער מיט יעדן טאג.

אין די ערשטע טעג פון יאנואר 1919 האט מען זיך דערװאוסט, אז אויף די אײזענבאהן-סטאנציעס זײנען די באציהונגען צו אידן זעהר שלעכטע. דעם 3-4-טן יאנואר זענען שוין אנגעקומען עטליכע צוקלאפטע - פארװאונדעטע אידן פון דער סטאנציע פאסטאװ. אײניגע פון זײ האבן זאגאר דערצעהלט, אז די סעטשעװיקעס פון „קורען-סמערטי" האבן זיך בארימט, אז זײ װעלן אזוי מאכן אין בערדיטשעװ, און זשיטאמיר. די בערדיטשעװער אידישע באפעלקערונג האט ניט געגלויבט, אז אין בערדיטשעװ זאל מען מאכן א פאגראם. מען האט ניט פארשטאנען, װער װעט דעם פאגראם מאכן אין בערדיטשעװ. װעגן ד דעם, אז עס פארט ארום א ספעציעלע אפטײלונג אין דער שפיץ מיט דעם אטאמאן פאליענקא, װאס אנשטאט צו ליקװידירן דעם אויפשטאנד פון באלשעװיקעס אין זשיטאמיר, האט ער זיך פארנומען ספעציעל מיט מאכן פאגראמען, האבן נאך אידן ניט געװאוסט. דעם 4-טן יאנואר האט מען שטארק גערעדט, אז עס גרײט זיך א פאגראם. איך פערזענליך האב געהאט זיכערע ידיעות, אז אין בערדיטשעװ װעט זײן א פאגראם, איך האב װעגן דעם צװײטן געגעבן די װעלכע זענען געװען בא דער בירגערליכער מאכט, װעלכע האבן באקומען א ענטפער פון דער מיליטער-מאכט, אז עס װעט קײן פאגראם ניט פארקומען.

דעם 4-טן יאנואר בא דער נאכט האט מען זיך דערװאוסט, אז אויף דעם װאקזאל איז אנגעקומען א מיליטער טײל, װאס שלאגט אידן. מען האט דערצעהלט, אז עס איז דא געהרגעטע, פארװאונדעטע, נאר אויף געװיס האט קײנער ניט געװאוסט, װײל די שטימונג איז שוין געװען א שרעקענדיגע, און צום װאקזאל איז מען ניט געגאנגען.

דעם 5-טן יאנואר זונטאג גאנץ פריה האט זיך אין דער היגער צײטונג „Наше Слово" באװיזן א מעלדונג, אז עס װערט צונויפגערופן א זיצונג

פון סאלדאטן-ראט; אז דאס זאל דינען אלס סיגנאל צו א פאגראם, האט זיך קײנער ניט גערעכנט. 11 א זײגער און דער פריה האבן זיך אין שטאט באװיזן סאלדאטן אנגעטון מיט לאנגע עקען (קאלפאקין) בא די היטלען, נאהײקעס אין די הענד, פיל פון זײ האבן געהאט אינטעליגענטען אויסזעהן. זײער ארײנגעהן אין שטאט איז שטארק ניט געפעלן די אידן, װעלכע האבן זיך געפינען אין גאס. זײ זענען געגאנגען און געזוכט, װי זײ האבן באמערקט א אידן מיט א בארד, האבן זײ געשלאגן מיט נאהײקעס און פריקלאדן. אין שטאט איז געװארן גלײך א פאניקע. עס האבן זיך אנגעהויבן פארמאכען געװעלבער, און יעדער איז געלאפן א הײם. נאר די געשעהנישן האבן זיך אזוי שנעל אנטװיקעלט, אז ניט יעדער האט באװיזן צו קומען א הײם. אזוי ארום זענען פיל פארװאנדלט געװארן אין הײמלאזע, געבליבן בא באקאנטע. פיל פון די, װאס האבן זיך אדורך געריסן א הײם צו זײערע פאמיליעס, האבן באקומען נאהײקעס, קלעפ פון די באנדיטן, װאס האבן זיך געפונען איבערהויפט אין צענטער שטאט, יעדער װאס איז געװען שװער צו דערקענען פאר א אידן האט מען אפגעשטעלט: „זשיד אלי נע זשיד"? און אויב מען האט ניט געקאנט באװײזן, האט מען געגעבן נאהײקעס מיט פריקלאדן. א פאסט באאמטער, װאס איז געגאנגען א הײם, האט מען פארדעכטיגט, אז ער איז א איד. נאך דעם װי ער האט זײ געװיזן דעם דאקומענט האבן זײ אים געהײסן צולמ׳ן זיך און זאגען א גאטס געבעט, נאך װעלכן זײ האבן זיך איבערצײגט און אים אפגעלאזט.

2 אזײגער האט זיך אנגעהויבן א שיסערײ. אין דער גאס האט מען שוין קײן מענשן ניט געזעהן, נאר אײנצעלנע, װאס האבן זיך דורך הויפן אדורכגעריסן א הײם. עס איז באװוסט געװארן, אז עס זענען שוין דא הרוגים. אזוי האט מען איבערגעגעבן, אז אויף מאתנאװער גאס ליגט א אלטער איד מיט א איבערגעשניטענעם גארגעל, אויף בעלאפאָלער גאס ליגן פיל הרוגים, צװישן זײ 2 קריסטן: (א) פאסט באאמטער, װאס א קויל האט אים געטראפין פון דער װײטענס, און דער ארטיסט באגאדאנאװ, דערהרגעט מיט א שטיק). די שטאט האט אויסגעזעהן װי א שלאכט פעלד, אין די גאסן זענען געלעגן הרוגים. מיט ביקסן און נאהײקעס, זענען ארום געפארן אויף פערד 2-פוסיגע חיות, װאס האבן ארומגעזוכט אידן. פארנאכט האט מען געהערט שיסען פון פולעמיאטן, גענױ װאס עס קומט פאר אין שטאט האט קײנער ניט געװיסט, נאר מען האט געפילט, אז די נאכט װעט זײן א

שרעקליכע. װי נאר עס האט אנגעהויבן צו װערן טונקעל, האט יעדער פאר-
מאכט די לאדענס, טירן, ניט זײענדיג זיכער, אז מען װעט זיך ניט ארײנ-
רײסן אין די הײזער. װען די נאכט איז צוגעפאלן, איז די שיסערײ גע-
װארן נאך שטארקער, די שרעק איז געװארן גרעסער, נאר מאכן האט מען
גאר ניט געקאנט, װײל װעגן א װידערשטאנד האט קײן רײד ניט געקענט
זײן. די נאכט האט קײנער ניט געקלערט װעגן שלאפן. שרעקליך איז געװען
די נאכט פון זונטאג אויף מאנטאג.

מיטװאך, דעם 6-טן יאנװאר, פריה איז אויף פארשידענע גאסן געשטא-
נען גרופעס אײנװאױנער, װאס האבן דערצײלט די איבערלעבונגען פון
דער נאכט. בײ הונדערט הײזער מיט קלײטן זײנען געװען צוראבירט. פילע
זײנען געשטאנען צום װאנט צו/דערשאסן װערן, נאר האבן זיך אויסגעקויפט
פאר געלט. צום שטאט גאלאװא ליפעץ האבן זיך ארײנגעריסן באמאפענטע;
װען ער האט געװיזן, אז ער איז שטאט גאלאװא, האבן זײ געענטפערט, אז
ער איז א איד. מען האט אים געשטעלט צום װאנט שיסן, נאר מיט געלט
האט אים די פאמיליע אויסגעקויפט. דאס זעלבע איז פארגעקומען מיט דעם
געהילפס-פארזיצער פון דומא גילגיטש.

פיל פון די װאס האבן ניט באװיזן אומצוקערן זיך צו זײערע פאמי-
ליעס, און האבן איבערגעװארט בײ באקאנטע, האבן זיך אומגעקערט א הײם,
פיל אבער פון די, װאס האבן רעזיקירט און געװאלט זיך אדורכרײסן א
הײם, זײנען אומגעקומען דורך די באנדיטן אין די גאסן. עס איז
פעסטגעשטעלט געװארן, אז די נאכט האבן א שטארקן אנטײל גענומען אין
די הריגות די ארטיגע בערדיטשעװער הױבערס, צוזאמען מיט די סעטשעװי-
קעס.

די אלע הרוגים פאר דעם טאג און דער נאכט האט מען צונויפגעפירט
אין אידישן שפיטאל, די באפעלקערונג איז געלאפן דערקענען װער פרײנד,
װער באקאנטע. שרעקליכע סצענעס, איסטעריקעס קומען פאר נעבן די גע-
הרגעטע, פיל פון זײ זײנען געװען פרעמדע, װאס מען האט פון װאקזאל
צוגענומען און דערהרגעט, אדער פון די, װאס זײנען אנגעקומען מיט דעם
צוג און זײנען ארײנגעפאלן צו די באנדיטן אין די הענד. א פאטאגראפיע
פון דרײ אזעלכע הרוגים װאס מען האט ניט געקאנט פעסטשטעלן װער זײ זײ-
נען לײג איך בײ.

די הרוגים האבן געמאכט א שרעקליכן אײנדרוק אויף דער באפעלקע-
רונג. ביז עטליכע טויזענט מענשן האבן זיך אל[illegible]ז געטאן צו דער שטאט
דומע, מיט א פאדערונג אנצונעמען װעלכע עס איז מיטלען, אז אזעלכעס
זאל מער ניט פארקומען. מען האט געפאדערט ארגאניזירן א גאסן-שוץ
פון די אײנװאוינער. און אויב מען װעט ניט געבן קײן געװער, װעלן זײ
בעסער שטארבן אין גאס װי מענשן. דער שטאט גאלאװא ליפעץ איז געפארן
אויף א בעראטונג אין דומא, מיט געזעלשאפטליכע טוער, װאס איז בא-
שטימט געװארן אויף מיטװאך. אין שטאט זענען ארומגעגאנגען פארשידענע
קלאנגען, אז אויף דעם װאקזאל געפינען זיך פיל געהרגעטע אין די
װאגאנעס, און דאס עס איז דא פיל ארעסטירטע. די הויפט זאך האט מען
פארשפרײט קלאנגען, אז עס גרײט זיך װידער א פאגראם, װאס האט שטארק
געשראקן די באפעלקערונג. מיטװאך אין דער פריה האט מען זיך דערװאוסט
פון א שרעקליכן מארד. דינסטאג בא דער נאכט איז געמאכט געװארן א
אנפאל אויף ל. מאנזאן 70 יאר, אײנער פון די אנגעזעהענסטע אין די
בערדיטשעװער האנדלס קרײזן. װאס ער האט געהאט האט מען בא אים צו-
גענומען. דער מארד האט געמאכט א שרעקליכן אײנדרוק, און דאס האט
נאך מער באװיזן, אז עס מוז ארגאניזירט װערן א זעלבסט-שוץ. אין דער
זעלבער צײט איז פארגעקומען די בעראטונג מיט אַסקילקען, װעלכע האט
צוגעצויגן די אויפמערקזאמקײט פון א גרעסטע טײל פון דער באפעלקערונג.
אויף דער בעראטונג האט פאלקאװניק אסקילקא ערקלערט, אז קומענדיג
מאנטאג פון קיעװ און דערװיסענדיג זיך פון די געשעהנישן, האט
אויף אים געמאכט א שװערן אײנדרוק, און ער באדויערט, װאס עס איז
אזעלכעס פארגעקומען. לויט די ידיעות, װאס בא אים איז דא, איז 20
פון דער אפשטעלונג האבן זיך געלאזט גײן פון װאקזאל אין שטאט ארעסטירן
דעם סאלדאטן-ראט, װאס האט געזאלט צונויפרופן װערן פון דעם ארבעטער-
ראט, און װאס געהאט די אויפגאבע צו ערקלערן א ראטן מאכט. נאר אויף
דער זשיטאמירער גאס האט מען געשאסן, אײן קאזאק דערהרגעט, 3 פארװאונדעט
אין שטאט האט זיך אנגעהויבן א פאגראם; דערװיסענדיג זיך פון דעם,
האט ער גלײך פארארדענט אננעמען די שטרענגסטע מיטלען און ניט דער-
לאזן. ער באדויערט נאך א מאהל די געשעהנישן, װאס זענען א רעזולטאט
פון א פארברעכערישער אגיטאציע. אויף דער פאדערונג ארויסצוגעבן געװער
פאר דער באפעלקערונג צו ארגאניזירן א גאסן-שוץ האט ער געענטפערט, אז

קײן געהער קען מען ניט ארויסגעבן, אין דער צײט װען אין דארף נעמט מען צו דאס געהער, נאר פארגעלעגט צו ארגאניזירן די מיליציע, און צו דעם װעט נאך צוגעגעבן װערן א מיליטער טײל; װעגן די ארעסטירטע אויף דעם װאקזאל האט ער פארארדנט אויסקלײבן א אויספארשונגס-קאמיסיע. בעמענדיג אין אכט, אז א טײל פון דער מיליציע זענען זיך צולאפן, א טײל האבן די קאזאקן ענטלאפענט, האט זיך ארגאניזירט א זעלבסט-שוץ פון 35 סטודענטען, װאס האבן שוין די נאכט געמאכט זיכער שטאב, אין לאקאל פון דער שטאט דומא. אין קיעװ איז אפגעפארן א דעלעגאציע צו דער דירעקטאריע, װעלכע האט צוגעשטעלט א מעמאראנדום װעגן די געשעהנישן

דאנערשטאג דעם 9-טן יאנואר האט געזאלט פארקומען די פײערליכע לויה פון די הרוגים, נאר מיט א 1/2 שטונדע פאר דער לויה האט א סאלדאט אין מיטן שטאט ארויסגעשאסן 2, געהרגעט און 2 שװער פארװאונדעט; עס איז װידער געװארן א פאניקע. די קלײטן האט מען שנעל פארמאכט, און די געהרגעטע האט מען פארבאהאלטן שטיל, אװעקגעטראגן דורך די הויפן; קײן צײטונגען זענען ניט ארויסגעגאנגען; אלס פראטעסט געגן דעם, װאס מען האט ניט ערלויבט צו שרײבן פון די געשעהנישן. אין שטאט האט מען אלץ פארשפרײט קלאנגען אז עס גרײט זיך א פאגראם, װאס האט שטארק געשראקן די אידישע באפעלקערונג.

דעם 10-טן האט די בערדיטשעװער דעלעגאציע מיט פארשטעהער פון אלע סאציאליסטישע אידישע פארטײען און אוקראינישע סאציאל-דעמאקראטן (באזוכט דעם פארזיצער פון מיניסטארן-ראט טשעכאװסקי-ן און פארזיצער פון דירעקטאריע – װיניטשענקא, נ.ג.) . פאר דער צײט, װאס די דעלעגאציע האט זיך געפינען אין קיעװ, האט זיך גאנץ בערדיטשעװ געפילט אזוי װי אפהענגיג פון קיעװ. פון דארט האט מען ערװארטעט די הילף. יעדען טאג פלעגן אנקומען דעפעשן מיט אנפראגן, פון אידישן מיניסטעריום, פון ליפעצ'ן, אידישן נאציאנאל-ראט און זאגאר פון דער דירעקטאריע, צו עס איז רוהיג. דער גרויסער טומל מיט דעלעגאציעס, װאס האט זיך ענטװיקעלט ארום בארדיטשעװ, און די קלײנע רעזולטאטן האבן געװיזן דער באפעלקערונג, אז מען דארף זײן גרײט און דאס האט געװירקט מער פון אלעם. די זעלבסט-שוץ איז געװארן שטארקער מיט יעדען טאג. יעדע נאכט ביז גאנץ פריה פלעגן ארומגײן אין די גאסן באװאפענטע יונגע לײט, בא טאג א קלײנערע גרופע, װאס האט געהאט א גרויסן װירקונג אויף

די שטאטישע באנדיטן, און זאגאר אויף די מיליטער טײלן, אין װעלכע
עס זײנען ארײן א גרויסע טײל באנדיטן בערדיטשעװער און פרעמדע, װאס
האבן געװארט אויף א צופאל צו קענען אנװארעמען די הענט. פאר דער
צײט האט מען ארעסטירט פיל היגע באנדיטן. בײ אײנעם פון די באנדיטן
האט מען געפינען פיל אנגעראבעװעטע אידישע זאכן. פארשידענע פרוּװן
צו מאכן אנפאלן פלעגן גיך ליקװידירט װערן, װײל די זעלבסט-שוץ האט
געהאט פארבינדונגען מיט אלע גאסן, און אויסער דעם פלעגט שטענדיג
זײן א רעזערװ, װאס פלעגט אויף דעם ערשטן רוף נאך הילף קומען. דאס
האט, קען מען זאגן, שטארק בארוהיגט די אידישע באפעלקערונג.

דעם 16-טן איז פארגעקומען א אינצידענט װאס האט שטארק געשראקן
די באפעלקערונג. א קאזאק פון װאקזאלנער סאָטניע האט געװאלט נעמען
בײ א אידן א טיכל אן געלט, געדראהט שיסן; די פארבײגעהדיגע אידן
האבן אים פארהאלטן און אבגעפירט אין קאמענדאטור. די סאטניע דערװײ-
סענדיג זיך פון דעם, איז באװאפנט ארױס אין שטאט, געװאלט ארעסטירן
דעם אידן. נאר דער איד איז שוין ניט געװען, דאן האבן זײ געפאדערט
ארעסטירן דעם אידן, און מאכן א אויספארשונג, און אויב עס װעט זיך
ארויסװײזן, אז דער קאזאק איז שולדיג, װעט ער װערן באשטראפט דורך
זײ זעלבסט. אין שטאט איז דערװײל געװארן א פאניקע. די קלײטן האט מען
פארמאכט, די באפעלקערונג איז זיך צולאפן אין די הײזער, נאר א דאנק
דעם, װאס פארנאכט האבן זיך באװיזן די זעלבסט-שוצער, האט זיך די
באפעלקערונג בארוהיגט. איך לעג בײ א דאקומענט, װאס ס'איז געװען
צוקלעפט און צוװארפן אין יאנװאר-פעװראל, אונטערגעשריבן „קאזאקן
טשערװאני~~א~~ שאפקא," װאס אילוסטרירט אויף (דורכגעלאזט) צװישן דעם
מיליטער.

די אלע געשעהענישן האבן ארויסגערופן א שטארקן געלט קריזיס. אין
שטאט פלעג קײנער ניט קומען קויפן, און דאס זעלבע ארויספארן האט מען
אויך מורא געהאט. די גרעסטע טײל האנדװערקער זײנען געבליבן אָן ארבעט,
דאס זעלבע ארבעטער. די מאכט האט דערװײל רעקװיזירט מאנופאקטור, שיך.
א גרויסע טײל פון די געליטענע האבן געפאדערט הילף. די ארבעטסלאזיקײט
איז געװארן פון טאג צו טאג גרעסער. עס איז אװעקגעפארן א דעלעגאציע
צום אידישן מיניסטער נעמען דאס אסיגנירטע פאר די פאגראם-געליטענע
געלט. עס האט זיך געגרינדעט א קאמיטעט צו ארגאניזירן הילף, אין

דעם קאמיטעט זענען ארײן אלע פארשטעהער פון פאליטישע פארטײען. לויט דער איניציאטיװ פון דער „פאלקס פארטײ" האט זיך געגרינדעט א ספעציעל האנדװערקער קאמיטעט, װאס האט זיך געשטעלט א אויפגאבע צו העלפן די האנדװערקער אין זײער קריטישער לאגע. דער קאמיטעט האט זיך געװענדעט, אז מען זאל אים ארויסגעבן 100.000 רובל פון די באקומענע געלט. פון אידישן מיניסטעריום, נאך א לאנגען קאמפף האט מען געשטימט ארויסגעבן 50.000 רובל. דער קאמיטעט האט פראעקטירט צו עפנען א אויסארבעטונג קאפעראטיװ. דערװײל האט זיך די מאכט אנגעהויבן עװאקוירן. עס איז ארײן די ראטן-מאכט. אלע פלענער זענען געװארן צונישט. דער ערשטער פאגראם אין בערדיטשעװ האט געקאסט 22 קרבנות, צוראבירט ביז א 2 מיליאן, אויסער דעם װאס ער האט זיך שטארק אבגערופן אויף דער עקאנא-מישער לאגע אין בערדיטשעװ.

<u>דאס צעטל פון די הרוגים װערט באקלעגט.</u>

מיט 2 װאכן שפעטער נאך דעם, װי דאס ראטן-מיליטער האט פארנומען בערדיטשעװ, האט א גרויסע מיליטערישע טײל פון פעטליורען זיך געריסן אויף בערדיטשעװ. 4 טעג האט מען באמבארדירט איבער דער שטאט אײנער צום אנדערן אויף די פאזיציעס. די באפעלקערונג האט דאן געהונגערט. פון דער קאנאנאדע איז געװען פארװאונדעטע. אין שטאט זענען פארגעקומען אנפאלן פון סאלדאטן, װאס האבן זיך באנוצט מיט דעם מאמענט. די ראטן מאכט האט זיך פארפעסטיגט און עס איז געװארן רוהיג.

אין דער צײט פון דעניקינס אנגריף, האבן תחלת די אידן געװארט אויף די געסט, נאר װען מען האט זיך דערװאוסט פון די פאגראמען האט מען געלעבט אין שרעק, נאר צום גליק זענען די דעניקינ-צעס ניט דערגאנגען ביז בערדיטשעװ און האבן זיך נאר איבערגעשאסן אונטער דער שטאט.

אין אפריל האט מען שטארק גערעדט, אז די פאליאקן גרײפן אן אויף אוקראינע. אומערװארטעט פאר דער בערדיטשעװער מאכט און באפעל-קערונג האט מען זיך דעם 26-טן אפריל 1920 דערװאוסט, אז די פאליאקן זענען נעבן בערדיטשעװ. בא דער נאכט האט דאס פוילישע מיליטער פאר-נומען בערדיטשעװ, צוראבירט אײניגע מאגאזי-נען, נאר אין אלגעמײן איז געװען רוהיג. דאס מיליטער האט זיך פרײנדליך באצויגן צו די אידן, מען פלעגט שנײדען בערד, כאפן פון די גאסן אויף

ארבעט. די אידן האבן זיך געפילט זעהר שלעכט. אין דער זעלבער צײט האט די פוילישע מאכט געפירט א קאמפף געגן די דעמאקראטישע ארגאנען. אנשטאט דער דומא האט מען געװאלט באשטימען א גמינע צוזאמענגעשטעלט צו 2 פארשטעהערס פון דער פריערדיגער שטאט דומא, אידישע קהלה, פוילישע קהלה און אוקראינישע. די פאליטישע ארגאניזאציעס האבן געפירט אגיטאציע געגן דעם. גראדע אין יענער צײט האט זיך אין בערדיטשעװ געפונען דער אידישער מיניסטער קראסנע, חבר מיניסטער פון האנדעל סאלאדאר. א דאנק פעטליורשעס אנקומען האט סאלאדאר באקומען א באפאלמעכטינג צו עפנען די שטאט דומא און צוטרעטן צו דער ארבעט. קראסני איז מיט פעטליורען אפגעפארן קײן װיניצע; א דאנק דעם װאס די שטאט דומא און אידישע קהלה זענען צוגעטראטן צו זעהר ארבעט, האט די שטאט אנגעהויבן אויפצולעבן. אין דער זעלבער צײט האט זיך באקומען א ידיעה, אז אין זשיטאמיר האבן די פארשטעהער פון די אמעריקאנער דעלעגאציעס געלאזן א טומע געלט פאר בערדיטשעװ אויף צו גרינדען א קאמיטעט צו העלפן די געליטענע פון פאגראמען. אזוי װי דאס געלט איז איבערגעגעבן געװארן דעם רב בערמאן מיט מארגאליסן, פארשטעהער פון דער ארטאדאקסיע, איז געשאפן געװארן א קאמפף צװישן דער קהלה מיט די פארשטעהער, מען איז געקומען צו א אויסגלײך, נאר צו ארבעטן האט מען ניט באװיזן, װײל עס האט זיך שוין געפילט, אז די פאליאקן װעלן זיך ניט האלטן.

דעם 10-טן יוני האט זיך די פוילישע מאכט אנגעהויבן צו עװאקוירן. 3 שרעקליכע טעג לעבט איבער די אידישע באפעלקערונג, מען פארשפרײט קלײנגן, אז אידן שיסן אויף די פוילישע סאלדאטן, די פוילישע סאלדאטן באנוצן זיך מיט דעם. פיל הײזער װערן צוראבירט און ביז 13 אידן װערן אומשולדיג געהרגעט, װער אין גאס, װער ארויסקוקענדיג פון פענסטער. עס איז אינטערעסאנט, אז אלע געליטענע זענען עלטערע מענשן. פיל אידן װערן אהרעסטירט (װײל די סאלדאטן װײזן אן, אז פון דעם װאוינונג האט מען געשאסן). צװישן די ארעסטירטע האט זיך געפונען אײנער פון די מיטארבעטער פון אוקראינבאנק בעלקין, געהערט צו א דעמאקראטישע פארטײ. נאך גרוים מיה פון דער אוקראין-באנק און פארשידענע געזעלשאפטליכע טוער, האט זיך אײנגעגעבן אים אבצוראטעװען פון טויט. א דאנק דעם ארײנמישן זיך פון שטאט גאלאװא צירעצקי, סאלאדאר האט דער אוקראינישער קאמענדאנט פאראכאװעצקי מיט נאך אוקראינישע

אפיצירן אנגענומען מיטלען, צו באפרײען די אומשולדיגע. דער מײנונג איז אזעלכער, אז א דאנק דעם געכן אבטרעטונג איז מען אבגעקומען מיט װעניג קרבנות.

די ראטן-מאכט פארפעסטיגט זיך אין בערדיטשעװ. עס װערט רוהיג, נאר די אידישע באפעלקערונג, װאס קען אן דעם האנדל ניט עקזיסטירן, לײדט שטארק און װערט מיט יעדן טאג שטארק פארארעמט. די בערדיטשעװער מאכט האט זיך אין בערדיטשעװ געפילט פיל שטארקער װי אין אנדערע ערטער. פאר דער קלענסטער קלײניקײט װערט מען באשטראפט. און אזױ ארום שטארבט די שטאט אפ, פון 55 טויזענט אידן זענען אן גאנצן פאר-בליבן 32 טויזענט, די הײזער, װעלכע מען רעמאנטירט ניט פאר דער גאנצער צײט, פאלן אײן. פון 25 פראצענט ביז 30% הײזער זענען אײנגעפאלן. די בערדיטשעװער אײנװאוינער זאגען, אז אויב אין פארלויף פון א יאר װעט מען ניט מאכן קײן רעמאנט, װעלן אײנפאלן ביז 75%-80% הײזער. די שטאט איז שטארק פארארעמט, אבגעלאזן, אנטי-סאניטאריש. אין אלגעמײן מאכט בערדיטשעװ, װאס האט שטענדיג גערױשט, א טרויעריגן אײנדרוק.

איך לעג בײ:

1) צעטל פון די געהארגעטע פאר פעטליורען
2) פאטאגראפיע פון אײניגע געהארגעטע
3) פון די קאזאקן רויטע היטל
4) מעלדונג.

פארשריבן באפאלמעכטיגטער פון „יעקאפא" ח. האפמאן.

23 מאי 1921.

(רשימה פון הרוגים זעה אין אפטײל פון רשימות.)

Из матер. Евр. Нац. Секр-та (Kieb)
№ 24
Ц.А. / К.1
13787

אין אידישן נאציאנאלן סעקרעטאריאט

אויף אוקראינע.

בערדיטשעװ.

עס האט זיך אנגעהױבן פרײטאג דעם 3 יאנװאר. א טײל הײדאמאקעס האט צוגעטראטן צום קלײט פון ה. בערלינער און צוראבירט אים.

זונטאג דעם 5 יאנװאר 12 אזײגער אין דער פריה האט מען אנגעהױבן צו שלאגן אידן אויפן װאקזאל. אין משך פון דעם טאג זײנען געװען, װי מ'האט געזאגט, ביז 42 הרוגים.

איך זעלבסט בין געװען אויפן װאקזאל זונטאג פריה מיט מײן שװאגער און, אז מ'האט אנגעהױבן צו שלאגן, בין איך אװעק אין שטאט ארײן; מײן שװאגער אבער איז נעלם געװארן.

אין שטאט האט מען אין משך פון דעם זונטאגדיגן טאג אויך געשלאגן און געהרגעט אידן. איך זעלבסט האב געזעהן אין פארשידענע ערטער פון שטאט 8 הרוגים אידן. מאנטאג בין איך געװען אויפן װאקזאל כדי צו זוכן מײן שװאגער צװישן די הרוגים. אין אײן ארט זײנען געלעגן 12 הרוגים אידן, אבער דארט האב איך אים ניט געפינען. אויפן צװײטן ארט, װאו ס'זײנען געלעגן די געהרגעטע אידן, האבן מיך די קאזאקן ניט דערלאזט.

מאנטאג בין איך צוליב דעמזעלבן צװעק געװען אין אידישן שפּיטאל און האב אויך דארטן געזעהן ביז 12 קערפּער פון אידן.

מאנטאג א 4 אזײגער בײטאג האט מען אנגעהױבן ראבירן אידישע הײזער. איך זעלבסט װײס פון פאלגענדע צוראבירטע הײזער: שמעון ליבערזאן, אײזיק ליבאװ, שמואל עלער, אסתר ראב, משה נעמיראװסקי, אהרן פלײשער, אָטפּראװי-טעל בעלקין, דוד גערזאן, פנחס קװאק.

װעניג מ'גיט איבער, איז צוראבירט געװארן אויף 10 מיליאן.

דינסטאג איז געװארן שױן שטילער, אבער נאך דעם טאג איז געהרגעט געװארן א איד אויף דער קאטשעבאװקע װי אויך דער באװאוסטער עוסק בצרכי צבור לײבוש מאַנזאָן.

קיעװ, 9 יאנװאר 1919, ישראל װײנשטײן.

[illegible] = [illegible]

13788

[illegible]

[illegible]

די [illegible]

געפֿינען [illegible]
אויף [illegible]

ר.ט.ש.

(1950)

Из матер. евр. министерства

№25[в]

Ц. А.
к. 1

13789

~~№15~~

באריכט פון 21/I 1919 יאנ. №21

Бердичев

מאטעריאלען פון בערדיטשעווער אידישע קהלה וועגן די פאגראם
געשעענישן אין בערדיטשעוו אין יאנואר 1919.

ווען די רעפובליקאנישע ארמיי האט [illegible] פון בערדיטשעוו
[illegible]
[illegible] דעם 10 יאנ. [illegible]
[illegible]
די רעפובליקאנער [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

אין דער אידישער [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] „רעפובליקאנער [illegible]" ([illegible])
[illegible] „אוקראינער [illegible]") [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

[illegible]
[illegible].

[illegible] דעם 5? יאנואר נ.ס. ארום [illegible]
[illegible]
[illegible]

13789

פֿיל ערגער האָט מען געמאַכט אויך פּריוואַטע מענטשן אויף דער גאַס, וו
שלאָגן און צעבלוטיגט און אויך אַלץ צעראַבירט. אין שטאָט איז געוואָרן א
שרעק. די פֿאָרשטייער פֿון שטאָט [illegible] און קאָמיסאַריאַט האָבן זיך געוואָלט
צושטעלן פֿאָרשטייער פֿון [illegible] קאָמאַנדירונג און האָבן באַקומען אַן
ענטפֿער [illegible] (~~[illegible]~~) [illegible] און [illegible]
[illegible] בײַ [illegible] און די [illegible] [illegible]
רײַן. אַרום 2-3 אַ זייגער איז די לאַגע געוואָרן נאָך ערגער. אין אַלע גאַסן
האָבן זיך אָנגעהויבן רײַן פּאָגראָמישע אַרויסטרעטונגען קעגן ייִדן: געשלאָגן
[illegible], נאָכגעיאָגט [illegible]. אין פֿיל ערטער האָבן פֿאַרנומען [illegible] אין די
הײַזער און אין די קלייטן. די גאַסן זײַנען געווען ליידיק. אין דער גאַנצער שטאָט
האָט זיך געהערט אַ שטאַרקע שיסערײַ, אַ [illegible] און [illegible]. אין
שטאָט [illegible] האָט מען באַקומען פֿיל ידיעות וועגן די [illegible]
[illegible] מאָליקן [illegible] איז ניט געווען, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] איז די גאַנצע שטאָט
געווען [illegible]. די [illegible] איז געוואָרן [illegible], און דער [illegible]
[illegible] פֿאַרנומען די [illegible] [illegible], [illegible] אין [illegible]. אויך [illegible]
[illegible] און [illegible] איז [illegible] געוואָרן, אַז דער [illegible] איז
אַלץ [illegible], אַז אויבן [illegible] איז [illegible] (אַנגעקומען
[illegible] האָבן [illegible], [illegible] און [illegible] פֿיל [illegible] אויף [illegible].
אין שטאָט איז פֿאַרגעקומען [illegible] [illegible] [illegible] פֿון [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] האָבן [illegible] [illegible]
[illegible] - [illegible] אַ [illegible] פֿון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] מיט [illegible] [illegible]: [illegible]
די [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] די [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] פֿיל קלייטן אין [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible]. די [illegible] האָט מען [illegible] און [illegible] אויבן [illegible]. [illegible]
[illegible] מיט [illegible] [illegible], [illegible] פֿון 30-40 [illegible], [illegible]
[illegible]. [illegible] אויף [illegible]". 2-3 טאָג [illegible] [illegible]. און [illegible] פֿון [illegible]
[illegible] האָט מען ניט [illegible] [illegible] זיך צו [illegible] די [illegible] [illegible] פֿון
[illegible]. די [illegible] איז אויך ניט [illegible]. [illegible] פֿון 20 [illegible]
[illegible] [illegible] 17 [illegible] און 3 [illegible]. די [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. פֿיל פֿון די [illegible] [illegible]

13790

האָבן געראַטעוועט [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] פֿון [illegible]
[illegible], אָבער [illegible] מיט [illegible] [illegible], [illegible] א [illegible] [illegible] געווען אין די
[illegible] פֿון [illegible] אין [illegible].

פֿיל [illegible] [illegible], אַז דער פּאָגראָם האָט [illegible] אָרגאַניזירט
[illegible], דער [illegible] האָט [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] פֿון
[illegible] די [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] אויף דער גאַנצער שטאָט.
דער [illegible] - [illegible] [illegible] פֿון פּאָגראָם איז געווען [illegible] און [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. און [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], האָט מען [illegible], [illegible] [illegible] אָבער [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] האָט מען [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], אָבער
[illegible] ניט [illegible] די [illegible] [illegible], אָבער די [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] האָבן זיך [illegible] אַז מען [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] און [illegible] - [illegible] ניט [illegible] זיך [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible], [illegible] די
גאַנצע שטאָט אין אַ [illegible]. די [illegible] פֿון [illegible] פּאָגראָם-[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] די [illegible] און [illegible]
האָט אין [illegible] פֿון [illegible] [illegible] פּאָגראָם, [illegible] ניט [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] האָבן פֿון [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible], [illegible] [illegible] אין [illegible] אָבער [illegible] ניט [illegible]
[illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ניט [illegible] אין [illegible] [illegible] פֿון
[illegible] פּאָגראָם האָבן [illegible] [illegible] און [illegible]
ניט [illegible]. די [illegible], [illegible] די [illegible] - [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] פֿון [illegible] [illegible] נאָך ניט [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] נאָך פּאָגראָם האָבן די [illegible] [illegible] א [illegible] פֿון [illegible]
[illegible] [illegible] דער [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די
[illegible] [illegible] [illegible] די [illegible].

און דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פּאָגראָם, [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] פֿון דער [illegible] (דער [illegible] פֿון די [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] - [illegible] איז [illegible], אַז די [illegible] פֿון פּאָגראָם
[illegible] - [illegible] פֿון [illegible] האָט מען [illegible] און [illegible]
[illegible] [illegible] אין [illegible] א [illegible]. די [illegible] האָט [illegible]

אויפֿבויען אָרגאַניזאַציעס אין דער באַפֿעלקערונג, באַזונדערס פֿון 9 יאַנואַר
האָט זיך ווידער געטראָפֿן אַן'אַוואַלאַנט. א סאָלדאַט פֿון דער ראַט געזעמלט אין פֿאַ,
פֿריִער פֿיזיקער, ער איז געפֿאַלן 2 יאָר שפּעטער אין 20 פֿאַרוואַלטונג געגנט
דער צוזאַמען איז פֿאַרבונדן געוואָרן אויף דער זייט, ווען ער האָט געמאַכט פֿאַרבינדונג די
ליניע פֿון די פֿאַבריק־ברענעס. די ליניע איז אָפּגעשניטן געוואָרן נאָר די צייטן אין
פֿאַבריק אין שטאָט איז א מאָל אויסגעוואָקסן דער פֿאַבריק וועגן ווייטער אין
דער לאַגער, די קלאַסן אין היימיש פֿאַרמאָגט, די באַפֿעלקערונג טעריטאָריע. די אידיש.
קהלה האָט פֿאַר איר גרויס־געלט געגעבן דער פֿאַרוואַלטער דעם ראַנג־מאַכט דעם אַרום
און ווערקליך געווען פֿון די געשעפֿטן אין פֿון דעם אַרבעטן פֿאַרוואַלט. די קהלה האָט
פֿאַרבונדן, אַז די אויסצוהאַלטן א גאַנץ פֿאַבריק אין געהעריקן די באַפֿעלקערונג איז
ניט פֿאַראַנען מיטל, וואָס זאָל מען אויסגעשטעלט געוואָרן דורך דער געזעלשאַפֿט
פֿון רעלאַטיוו־וואָלטאַזשן אין קאָאָפּעראַטיוו. די פֿונקט מיינט פֿאַלגנדע:
1) צו שאַפֿן אַן אַלגעמיינע קאָאָפּעראַטיוו מיט פֿאַרשיידענע (פֿאַרזאַמלונג...) מיט פּרייזן
פֿאַרמאָגט, צו די גרינדונג אויסבויען די געשעפֿטן אין באַדינונג אין אויפֿבויען
זיך געטריבן די וועלט־וועג אין פֿאַבריק.
2) אויפֿבויען א פֿיליאַל דער באַפֿעלקערונג, אַז אַלע העלפֿן פֿון פֿאַבריק געגעבן
ווערן באַזאָרגט פֿון דער ראַיאָנס.
3) צו שאַפֿן די מאַטעריאַלן דער פֿרייער פֿאָנד 13 אונטערנעמונגען וועלכע באַזאָרגן
געשעפֿטלעכע אין ניט מאַכן פֿון די געשעפֿטן א מאָנאָפּאָל.
4) צו שאַפֿן א צענטראַל דער שטאָט נעפֿט שטאָט־מאַכט, אַז די נייע אַרבעטער
גרינדן הילף־קאַסעס פֿאַר די מענטשן דאָס לעבן אין דאָס פֿאַרמאָגן פֿון
דער באַפֿעלקערונג.

Из матеріалов Евр. Министерства 21/I. 1919 13791

באַקומען דעם 1919.1.21 יאַר. נומ. 21.

מעמאָראַנדום

פון דער בערדיטשעװער ײדישער קהלה װעגן די פּאָגראָמען אין

ב ע ר ד י ט ש ע װ

אין יאַנואַר 1919.

װען די רעפּובליקאַנישע אַרמײ האָט זיך אומגעקערט קײן בערדיטשעװ דאָס צװײטע מאָל נאָכן ניצחון איבער די דײטשן, האָבן זיך שױן געלאָזט הערן גאַנץ הױך די פּאָגראָם-שטימונגען צװישן חיל. עס זײַנען געװען צװײ אומרויִקע טעג אין װעלכע האָבן מערסטנטײלגעליטן פון ײדן. דערנאָך, װען די רעפּובליק נאָך פאַרנעמען קיעװ האָט זיך געשטעלט אױף אַ פעסטן באָדן, האָט זיך אָנגעהױבן אַ סדרה פון קאָנטריבוציע אױף בערדיטשעװ אױף 3 מיליאָן רובל, װעלכע, װי מ'האָט געגעבן אָנצוהערן, דאַרף די שטאָט אַרײַנטראָגן כדי מכפּר זײַן אױף אירע כלומרשטע חטאים פון מיטפילן די דײַט-שען.

עטלעכע טעג פאַרן פּאָגראָם, האָט אַ פאָרשטײער פון מיליטער-מאַכט אױף אַ זיצונג פון שטאָט אופּראַװע געװאָרנט מיט אַ טאָן פול מיט דראָאונג, אַז דאָס געלט מוז װערן גלײַך אַרײַנגעטראָגן, און אויב ניט װײסט ער איבער אַלע אונטערהאַנדלונגען און נעמט אױף זיך קײן אַחריות, פאַר דעם, װאָס װעט פאָר קומען.

אױך אין דער אָרטיגער אָפיציעלער פּרעסע „זשיטאָ אי װאָליאַ" איז געװען געדרוקט אַ מעלדונג פון אינפאָרמאַציאָנס-ביוראָ בײַ אוקראַיִנישער פאָלקס־רעפּובליק, אין װעלכער ס'איז ערקלערט געװאָרן, אַז דאָס ײדישע פאָלק האָט נאָך ניט אַרױסגעװיזן זײַן באַציאונג צו דער רעפּובליק און איז אים מזהיר, אַז דאָס אוקראַיִנישע פאָלק װעט װיסן, װי צו באַגײן סײַ מיט זײַנע פרײַנט, סײַ מיט זײַנע שונאים. אױך אין נומ. 14 פון אָפיציעלער צײַטונג „רעספּובליקאַנסקי װיסטי" (אַרױסגעגעבן אין װיניצע פון דער אָרטיגער פיליע פון „אוקראַיִנער נאַציאָנאַלן פאַרבאַנד") אין אַרטיקל „די ײדישע בור-זשואַזיע און די רעפּובליק", איז אַלס אילוסטראַציע געשריבן אַ מיאוס רכילות אױף בערדיטשעװער ײדישער בורזשואַזיע, אַז זי האָט כלומרשט אונטערגעהאַלטן די דײַטשן קעגן די רעפּובליקאַנער און געשטיצט די דײַטשע מאַכט.

אָט דאָס זײַנען די פאַקטן װאָס זײַנען פאָרגעקומען פאַרן פּאָגראָם. דער פאַקטישער גאַנג פונם פּאָגראָם גופא, איז פאָלגענדער.

זונטאָג, דעם 5-טן יאַנואַר נ.ס., אַרום 10 אַזײגער, האָבן זיך באַװיזן אין שטאָט קאָזאַקן פון „קורען סמערטי", מיט רויטע דענקעס און אָן טענות ומענות גענומען זיך אַנטװאָפענען ײדישע מיליציאָנערן און זײ אַװעקפירן ערגעץ װאו. אין פיל ערטער האָט מען געכאַפּט אױך פּריװאַטע מענטשן אױף דער גאַס, זײ געשלאָגן און צעבלוטיגט

און אויף אַוועקגעפירט. אין שטאָט איז געוואָרן אַ שרעק. די פאַרשטייער פון שטאָט דומע און פון מאַגיסטראַט האָבן זיך געווענדעט צום העכסטן פאַרשטייער פון מיליטער קאָמאַנדירונג און האָבן באַקומען אַן ענטפער, זיי זאָלן זײַן רויִק, די געקומענע קאָ- זאַקן נעמען אַן מיטלען נאָר קעגן באָלשעוויקעס, און די פרידליכע באַפעלקערונג וועט דאָס גאָר ניט אָנרירן. אַרום 2-3 אַזייגער איז די לאַגע געוואָרן נאָך ערגער. אין אַלע גאַסן האָבן זיך אָנגעהויבן ריין פּאָגראָמישע אַרויסטרעטונגען קעגן ייִדן: געשלאָגן, גע- ממיתס, נאָכגעיאָגט זיי. אין פיל ערטער זײַנען פאָרגעקומען רויבערייען אין די הײַזער און אין די קלייטן. די גאַסן זײַנען געוואָרן ליידיק, אין דער גאַנצער שטאָט האָט זיך געהערט אַ שטאַרקע שיסערײַ פון אַ בראָנעוויק און קוילנוואַרפערס. אין שטאָט אופּראַווע האָט מען באַקומען פיל ידיעות וועגן די געשעענישן, ביטעס וועגן הילף, נאָר קיין מעג- לעכקײַט צו געבן הילף איז ניט געווען, ווײַל די מיליציע איז געווען טיילווײַז אַנטלאָפן, טיילווײַז אַרעסטירט. אָוונט-צײַט איז די גאַנצע שטאָט געווען אָפּגעשטאָרבן. די שיסערײַ איז געוואָרן קלענער, און אין דער שרעקליכער נאַכט זײַנען פאָרגעקומען די גרעסטע גוואַלטטאַטן, רויבערייען און הריגות. אויף מאָרגן, מאָנטאָג אינדער פרי איז קלאָר געוואָרן, אַז דער אָנגעקומענער אָטריאַד איז אַוועק אויף זשיטאָמיר, אַז אויפן וואָק- זאַל איז פאַראַן פיל הרוגים (אָנגעקומענע פּאַסאַזשירן האָט מען אָנגעטאָן ענוים קשים און דערנאָך פיל געהרגעט אויף טוים).

אין שטאָט איז פאָרגעקומען אין משך פון דער נאַכט אַן אומגעהויערע צאָל פון גוואַלטטאַטן, רויבערייען מיט גרויסע היזקות. כמעט אַלע רויבערייען האָבן געטראָגן אַן אײנהײמליכן כאַראַקטער – צוגעקומען אַ מחנה פון באַוואָפנטע סאָלדאַטן, געהייסן עפענען, אָדער פשוט אַרויסגעבראָכן די טירן, געהייסן שטעלן מיטן פנים צום וואַנט: אויסגעראַמט ש חפצים, סחורה/
די צימערן, פאַרנומען געלט/געזידלט די זשידעס מיט די גראָבסטע ווערטער, געדראָט, אַז מ"וועט אַלע אויסקוילן. צו פיל קלייטן און דירות זײַנען צוגעפאָרן עטליכע פורן. פיל מענשן זײַנען געבליבן אַרעסטירט, צווישן זיי ייִדישע מיליציאָנערן; די אַרעסטירטע האָט מען געהאַלטן אויפן וואָקזאַל אין אַ וואַגאָן. באַגאַנגען זיך מיט זיי מיט גרויס אכזריות, זיי געגעבן צו 30-40 שמיץ, געצוואונגען זיי אויסצושרײַען „טויט אויף ייִדן", 2-3 טעג ניט געגעבן קיין עסן. אין משך פון עטליכע טעג האָט מען ניט געקענט דער- שלאָגן זיך צו באַקומען די טויטע קערפּערס פון וואָקזאַל. די צאָל זייערע איז אויך ניט באַוואוסט גענוי. (אַן ערך פון 20 הרוגים זײַנען פאַררעגיסטרירט – 17 ייִדן און 3 קריסטן). די גרעסטע טייל געהרגעטע זײַנען דורכגעפאָרענע פּאַסאַזשירן. פיל פון די אָנגעקומענע פּאַסאַזשירן האָבן געראַטעוועט זייער לעבן צופעליג, אָדער זיך פשוט אויס- געריסן פון גזלנישע הענט, אָדער אָפּגעפּטרט מיט עטליכע קלעפּ, נאָר צדאַנק דעם געוויין און טרערן פון ווײַב און קינדער.

פֿיל פּאַקטן באַװײַזן, אַז דער פּאָגראָם האָט געטראָגן אַן אָרגאַניזירטן כאַראַקטער.
דער אָטריאַד האָט געטאָן זײַן אַרבעט פּלאַנמעסיק, אַנגעהױבן פֿון אַנטװאָפֿענען די מי-
ליציע און פֿאַרשפּרײטן זײַך סיסטעמאַטיש אױף דער גאַנצער שטאָט. דער קעגן-ײִדישער
כאַראַקטער פֿון פּאָגראָם איז געװען אױסגעשפּראָכן און שטאַרק בולט פֿונם ערשטן מאָ-
מענט. אין פֿאַל, װען מ"האָט ניט געװאוסט מיט װעמען מ"האָט צו טאָן, האָט מען גע-
הײסן זײַך צלמען אָדער באַװײַזן דעם צלם אױפֿן האַלז. אין פֿיל דירות האָט מען גע-
זידלט, געשלאָגן, גערױבעװעט ײִדישע פֿאַמיליעס, אָבער בכלל ניט געריהרט דאָרט די רו-
מישע צימער-שכנים, אָדער דירוסישע דינסט-מענטשן. װען קריסטלעכע האָבן זיך אָנגע-
נומען האָט מען זיך אױף זײ צװײפֿגעװאָרפֿן מיט קללות, און געשריען – מישט זיך
ניט, מיר װעלן זיך אָפּרעכענען נאָר מיט ײִדן, מיר װעלן זײ אַלע אױסקױלען. נאָך דעם
איבערגעלעבטן פּאָגראָם-שרעק, געפֿינט זיך די גאַנצע שטאָט אין אַ גרױסער פּאַניק. די
שפּאַן
סכנה פֿון נײַע פּאָגראָם-צרױסטרעטונגען אַן ערנסטע אָנגעשטרענגטע שטימונג
בײַ דער ײִדישער באַפֿעלקערונג. די מיליטער-מאַכט, װעלכע האָט אין דער צײַט פֿון פּאָג-
ראָם ניט אָנגענומען קײנע מיטלען – אַלענפֿאַלס ממשותדיגע – כדי אָפּצושטעלן די
הריגות און רױבערײען, האָט אין משך פֿון עטלעכע טעג נאָכן פּאָגראָם, אױך ניט
צרױסגעװיזן קײן רעאַלע טעטיקײט. מיר האָבן פֿון אַ/רע פֿאַרשטײער פֿילע װערטער און
הבטחות גאַנץ גוטע און װײכע, אַמאָל שלעכטע און האַרטע, אָבער זי האָט ניט צרױסגע-
װיזן קײנע מעשים און װירקלעכע שריט, כדי צו גאַראַנטירן דער באַפֿעלקערונג, אַז
אַזױנע שרעק-טעג װעלן זיך מער ניט איבערחזרן; און גראַד אַלע נעכט פֿון נאָך"ן
פּאָגראָם האָבן זיך אױסגעצײכנט מיט פֿילע רױבערײען און אײנצעלנע נײַע קרבנות.
די אַרעסטירטע, חוץ די מיליציאַנערן, זײַנען ביז אונדזער אַװעקפֿאָרן פֿון בערדיטשעװ
(פֿרײַטאָג 10 יאַנואַר) נאָך ניט באַפֿרײַט געװאָרן. אױף מאָרגן נאָכן פּאָגראָם האָבן די
אָרטיגע צײַטונגען באַקומען אַ באַפֿעל פֿון מיליטער אונטערצוװאַרפֿן זיך דער צענזור
און האָבן אױף דעם אופֿן פֿאַרלױרן די מעגלעכקײט צו אינפֿאָרמירן װעגן די געשע-
הענישן.

אין דער מעלדונג צו דער באַפֿעלקערונג װעגן פּאָגראָם, װאָס איז פֿאַרעפֿנטלעכט
געװאָרן פֿון דער מיליטערישער מאַכט (דער קאָמאַנדיר פֿון די דרום-מערבדיגע אָפּעראַ-
ציאָנס כוחות) איז אָנגעװיזן, אַז די סיבה פֿון פּאָגראָם איז, װאָס
כלומרשט פֿון זשיטאָמירער גאַס האָט מען געשאָסן אין דעם אָנגעקומענעם אָטריאַד און
דערהרגעט אַ קאָזאַק. די ערקלערונג האָט נאָך מער צרײַנגעטראָגן אױפֿרעגונג אין
דער באַפֿעלקערונג. דאָנערשטאָג, דעם 9-טן יאַנואַר, האָט זיך װידער געטראָפֿן אַן אומג-
ליק. אַ סאָלדאַט בײַטאָג האָט געשאָסן אין דער פֿרידלעכער פּובליקום. עס איז געפֿאַלן
צװײ געהרגעטע און צװײ פֿאַרװאונדעטע געפֿערליך. דער צופֿאַל איז פֿאָרגעקומען גראַד

אין דער שעה,װען עס האָט געדאַרפט פאָרקומען די לויה פון די פאָגראָם-קרבנות.
די לויה איז אָפגעלײגט געװאָרן,נאָר די שרעק אין פאַניק אין שטאָט איז מיט אַמאָל
אויסגעװאַקסן.דער פאָגראָם הענגט װײטער אין דער לופט,די קלײטן און הײזער פאַר-
מאַכט,די באַפעלקערונג טעראָריזירט.די ײדישע קהלה האַלט פאַר איר חוב שילדערן
דער צענטראַלער רעגירונגס-מאַכט דעם אמת און װירקליכן גאַנג פון די געשעהע-
נישן און פון דעם איצטיגן צושטאַנד.די קהלה געפינט,אַז כדי אויסצומײדן אַ
נײעם פאָגראָם און באַרואיגן די באַפעלקערונג איז נײטיג פאָלגענדע מיטלען,װעל-
כע זײנען אויסגעשטעלט געװאָרן דורך דער דעלעגאַציע פון זעלבסטפאַרװאַלטונג
און קאָמיסאַריאַט.די פונקטן זײנען פאָלגענדע:

1.באַשטימען אַן אויספאָרשונגס-קאָמיסיע מיט פאָרשטײער פון(ניט אָנגעװיזן) מיט
ברײטע פולמאַכט,כדי גרינדליך אויספאָרשן די געשעהענישן אין בערדיטשעװ און
איבערגעבן צום געריכט די שולדיגע אין פאָגראָם;

2.מעלדן אָפיציעל דער באַפעלקערונג,אַז אַלע היזקות פון פאָגראָם-געליטענע
װעלן װערן באַדעקט פון דער רעגירונג.

3.געבן די מעגליכקײט דער פרעסע פרײ צו אינפאָרמירן װעגן אַלע פאָגראָם-גע-
שעהענישן און ניט מאַכן פון די געשעהענישן אַ מלוכה-סוד.

4.געבן אַ באַפעל דער בערדיטשעװער מיליטער-מאַכט,אַז זי זאָל ערלויבן גרינ-
דען הויז-קאָמיטעטן צוליב שיצן דאָס לעבן און דאָס פאַרמעגן פון דער באַפעלקע-
רונג.

-- ---------

№26

К.А
К.I

13795 1.

Из материалов редакции — Поступило в январе 1919 г.

דער פּאָגראָם אין בערדיטשעוו.

(ווי ס׳דערציילן בערדיטשעווער איינוואוינער, מענשען, אויף וועלכע מען קען זיך פארלאזען.)

פארשריבען ב. וועסט.

דינסטאג, דעם 5 יאנואר 1919, 11 אזייגער פריה איז אין בערדיטשעוו אנגעקומען אן אפּטיילונג חיל פון די „פּעטליוריסטן". די שטימונג בא זיי איז געווען זייער א געהויבענע, און זיי האבען זיך גלייך גענומען פאר דער ארבייט. אלע אידען־פּאסאזשירען, וואס האבען זיך דאן געפונען אויפ׳ן וואקזאל, זיינען צעראבירט געווארן, מען האט אלע געשלאגען מכות רצח און א טייל אויך געהרג׳עט. ווי ס׳האט אויסגעזעהן א פאראנטווארטליכער פלאן, וועלכער ס׳איז געלונגען זיך דורכצופירען צום וואגאן, וואו ס׳האבען זיך געפונען די דערהרג׳עטע, איז אינגאנצען געהרג׳עט געווארען 6 מאן. ליט אבער ווי ס׳גיבען איבער די בערדיטשעווער איינוואוינער, וועלכע מען האט נישט צוגעלאזט צום וואקזאל זיך דערוויסען וועגען די דערהרג׳עטע, האט דער קאמענדאנט באהאלטען א וואגאן מיט א סך געהרג׳עטע, ליט געוויסע השערות ביז 40 מאן, אזוי אז אויפ׳ן וואקזאל איז אינגאנצען געהרג׳עט געווארן ביי 45 מאן. די פּאסאזשירען, וועלכע מ׳האט נאך נישט געהרג׳עט, האט מען ארעסטירט. די צאל פון ארעסטירטע איז געווען אויך אזוי פיל גרויס, אז מען האט אפּגעפירט פאר זיי צוויי ספּעציעלע וואגאנען. אמאוואק זיינען נאך נישט אלע באפרייט געווארן (מיר פערזענליך איז אויסגעקומען צו לייענען א טעלעגראמע I.8 שטאב־קארטאל פון צוויי ארעסטירטע, וועלכע האבען געבעטען מען זאל זיי ראטעווען). נאר געצעהלטע מענשען איז געלונגען צו אנטלויפען מיט דעם צוג, וועלכער איז צו יענער צייט דורכגעגאנגען דורך בערדיטשעוו.

מיר איז פערזענליך אויסגעקומען צו רעדען מיט אזא אידען אין קאזאטין, איין סטאנציע פון בערדיטשעוו. דער איד האט זיך באהאלטען אין איין ווינקעל. מען האט אים געשלאגען אין קאפּ און שטארק געוואונדעט. דאס בילד איז געווען א שוידערליכס.

נאכדעם ווי די אפּטיילונג פּעטל׳ חיל איז פארטיג געווארן אויפ׳ן וואקזאל, איז זי אריינגע־פאהרען אין שטאדט. ווייל דאס איז פארגעקומען דינסטאג זיינען אין שטאדט געווען פון די ארומיגע דערפער א סך גוים. ווי מען גיט איבער, האבען די פּעטליוריסטן איינגעלאדען די גוים צונויפצו־מאכען א פּאגראם אין שטאדט. די גוים האבען נישט מסכים געווען, צוליב וואס ס׳איז צווישען זיי און די פּעטליוריסטן פארגעקומען א צוזאמענשטויס, דורך וועלכען ס׳איז געהרג׳עט געווארן א יאדען־פּעטליורן. דאן האבען זיי זיך אליין גענומען צו דער ארבייט. אלע אידען, וועלכע זיי האבען באגעגענט אין גאס, האבען זיי אפּגעשטעלט און געפרעגט: „ביסט א איד?" ווען זיי האבען באקומען א נעגאטיווען ענטפער האבען זיי געפאדערט זיך אויסצוטאן. די האבען זיי אפּגעלאזט, די אנדערע אבער האבען זיי געשלאגען מכות רצח. פון די גאסען האבען זיי אריינגע־

12785

טראגען ווייטער ארבעט אין די שטיבער פון אידן. ווען אין א שטוב האט מען זיך דערפילט, אז
דארט וואוינען גוים, האבן זיי די שטוב דורכגעזוכט. אין א שטוב וואו עס וואוינט אין א צימער
א גוי, האבן זיי די גאנצע שטוב צעראבירט, סיי דעם צימער אפילו פונעם גוי האבן זיי אויסגע-
רויבט. די עיקר ארבעט ווייטער אין די שטיבער איז געווען שלאגן און הרג׳ענען. אויף די
גאסן האט מען געדארפט ביי זיי זיך אויסדרייען דאס לעבן, צוליב האבן זיי געשאסן
אלע אויסהרג׳ענען. א סך שטיבער און גאסן האבן זיי אינגאנצן אויסגעליידיקט: צוגע-
פארן מיט פורן, אלעס ארויסגעפירט, און: די הויז פארוואנדלט געווארן פאראמעגליכע מענטשן
און ארימע לייט.

Из матеріалов Редакціи

Ц.А. / К.1

Поступило 24 сентября 1920

№ 27

13796

דער גאליצישער פעריאד אין ב ע ר ד י ט ש ע װ

און אידן.

א י נ ה א ל ט:

.1 - עקסצעסן און פאגראם-שטימונג.

.2 - אידן אין דער גאליצישער ארמײ.

.3 - די באראטונג בײם אידישן מיניסטער קראסני.

.4 - פאר׳ן אװעקגעהן.

+++++ 000 +++++

13797

פעריאָד פון די גאַליציאַנער אין בערדיטשעוו.

---

1) עקסצעסן און פּאָגראָם־שטימונג.

דעם 20־טן אויגוסט 1919 האָבן די באָלשעוויקעס פאַרלאָזט בערדיטשעוו.
די שטאָט איז געבליבן אָהן אַ מאַכט. אַזוי האָט געדויערט אַ מעת־לעת צײַט.
דינסטאָג אין דער פרי האָבן די גאַליציאַנער פאַרנומען בערדיטשעוו. ס'איז
אַרײַנגעטראָטן דער ערשטער גאַליצישער קאָרפּוס, אָדער ~~אאא~~ ~~אאא~~ ווי מען האָט
אים גערופן: „Перший Корпус Галицийськой Армии". אין דער שפּיץ פון קאָרפּוס
איז געשטאַנען פּאָלקאָווניק מיקיטקאָ. אַז אין שטאָט איז אַרײַן די מאַכט האָט
מען אַבּיסל אויפגעלעבט. דער פריהערדיגער מעת־לעת איז דורכגעגאַנגען
אינגאַנצן אין רויבערײַען. הויפּטזעכליך האָט מען געלעדיגט די קלײטן.
די שטאָט־באַנדיטן זענען געווען אַזוי גוט אָרגאַניזירט, אַז זיי זענען צוגע־
פאָרן צו די קלײטן מיט פוהרן און אַרויסגעפירט מיט זיך אַלץ. שטערן האָט
זיי קיינער ניט געשטערט. ערשט דינסטאָג האָבן די רויבערײַען אויפגעהערט.
דערפאַר אָבער האָט זיך אָנגעהויבן אַ סדרה פון מאָראַלע און פיזישע עינויים.
אויב די באַנדיטן האָבן ניט געמאַכט קיין אונטערשייד צווישן אַ אידן און אַ
גוי, האָבן עס שוין די גאַליציאַנער געטון. „אידן זענען קאָמוניסטן" און
איז גענוג געווען, אַז אַ גוי אָדער אַ שיקסל זאָל אָנווײַזן אויף אַ אידישן
יונגען מאַן, אַז ער איז אַ באָלשעוויק, ווי מען האָט אים געכאַפּט און אָנגעטון
שרעקליכע יסורים. אין אײניגע פאַלן האָט מען אפילו גלײַך אויפן אָרט, אָהן
אַן אויספאָרשונג, געשאָסן. אַזוי זענען דערשאָסן געוואָרן אין די ערשטע טעג
פון דער נײַער מאַכט פאָלגענדע: <u>אײַזענבערג, אַ איד פון עטליכע און פופציג
יאָר, ראָזענבערג — ~~אַ אַין~~ אַ יאָר 20, יעקב גורעוויטש — 52 יאָר.</u>
די סיסטעם פון מסירות האָט זיך שטאַרק אַנטוויקעלט און אידן האָט מען
אַרעסטירט אויף רעכטס און אויף לינקס.

אין אָנהויב האָט זיך געדאַכט, אַז ס'האַלט אויך בײַ אַ פּאָגראָם. אַ
שאַרפע פּאָגראָם אַטמאָספער האָט געשאַפן דער עולם, וואָס איז געלאָפן צום אָרט
פון דער באָלשעוויסטישער „טשרעזוויטשאַיקע". פון פאַרטאָג אָן האָבן זיי גוים
זיך צונויפגעזאַמעלט אַרום דעם מקום און אויסגערעדט אויף אידן אַלעם
בייזעס. ס'האָבן „עולי רגלים" געווען ניט נאָר פּראָסטע גוים, נאָר אויך פון
די אינטעליגענטע קריסטליכע שיכטן. אַזוי איז מען אָפּגעשטאַנען פון גאַנץ פרי

ביז שפעט אין אװענט און אגיטירט געגן אידן. אין דער צײט האט מען אין דער „טשרעזװיטשאַיקע" אויפגעגראבן די געהרגעטע און זײ באװיזן דעם עולם אויף צו דערקענען. די גאנצע לופט איז געװען פארפעסטעט מיט האס געגן אידן. קײן איד האט ניט געװאגט זיך צו דערנעהערן צו יענער גאס (Мал. Юридика), מען איז געװען ממש אײנגעשטעלט מיטן לעבן. דער ראבינער בערמאן האט געפרובט צוגעהן, כדי צו דערװיסן זיך צי זענען ניט פאראן צװישן די הרוגים אויך אידן, האט מען אים שװער ניט געהרגעט. נאר א דאנק דעם, װאס דארט זענען געװען אײניגע באקאנטע קריסטן, איז ער גערא-טעװעט געװארן, מען האט אים שױן געהאט גענומען צום שלאגן.

אזױ האט געדױערט א טאג דרײ. די געשיכטע װאלט זיך געװען געענ-דיגט מיט א פאגראם, װען ניט די מיטלען, װעלכע זענען אנגענומען געװארן א דאנק די אידן, װאס זענען געװען צװישן גאליציאנער חיל. אײניגע טעג איז אפילו געװען קאמענדאנט פון דער שטאט א גאליציאנער איד, א ציוניסט - לעמבערג. דעם עולם, װאס ארום דער טשרעזװיטשאַיקע, האט מען ענדליך צוטריבן, ניט געלאזט מער צונויפזאמלען זיך, און אויף אזא אופן איז די פאגראם-שטימונג געפאלן. די ארעסטן זענען אבער פארטגעזעצט געװארן, אידן זענען אין אלגעמײנעם געװען הפקר. די הויפט-פארפאלגער זענען געװען די אינסורגענטן-טײלן פון פעטליורן, װעלכע זענען אנגעקומען צו-זאמען מיט די גאליציאנער, נאר אויך די לעצטע זענען ניט געבליבן אונטער-שטעליג. רודפט מען אזױ די אידן, מן הסתם האבן זײ פארדינט. אין דער ערשטער צײט האבן די גאליציאנער געארבעט מיט די פעטליוראװצעס אויפן אידישן געביט אײנשטימיג, כאטש אין אנדערע געביטן איז אפילו געװען א שנאה צװישן די פעטליורישע שרים און די גאליצישע.

ניט נאר אײנצעלנע אידן האט מען גערודפט. אין א שײנעם פריהמארגען האט מען ארומגערינגלט די בירזשע, צונויפגעזאמעלט אלע אידן פון די שטובער און די קלײטן, די גוים, װאס זענען צופעליג דארט געװען, באפרײט, און די אלע ארעסטירטע אװעקגעפירט אין מיליציע. ס'זענען פארהאלטן געװארן א 300 מאן. אין דער מיליציע האט מען אלעמען באזוכט און צוגע-נומען אלץ, װאס יעדערער האט געהאט. דערנאך האט מען די פארהאלטענע באפרײט. פאר דער באשולדיגונג אין ספעקולאציע האט מען צוגענומען דאס לעצטע, אפילו בא אזעלכע, װאס האבן צו ספעקולאציע קײן שום שײכות ניט געהאט. דער פאל האט ארויסגערופן א גרויסע אויפרעגונג צװישן דער אידישער

13799

באפעלקערונג. מען האט אבער גאר ניט געקאנט טון. דער „פאװיטא-װי קאמיסאריאט" מיט זײן נאטשאלניק סאדאװסקין זענען באשטאנען הויפט-זעכליך פון אנטיסעמיטן און ס'איז ניט געװען צו װעמען א װארט צו רעדן. ניט בעסער איז געװען די לאגע פון די אידן, װאס זענען געקומען צו דער מאביליזאציע. אין די ערשטע טעג פון דער מאביליזאציע זענען בכלל געקומען װעניג מענשן, װי גוים אזוי אויך אידן. האט מען װעגן די אידן געגעבן אנצוהערעניש און אפילו ארויסגעלאזט אפיציעלע „נא-קאזן" - אז אידן געהן ניט. זענען שוין אבער אידן געקומען, האט מען זײ געשלאגן, אויסגעלאכט און פונ'ם אויפנאמונגס-הויף ארויסגעטריבן. ניט נאר די מאביליזירטע אידן האט מען געטשעפעט, נאר אויך די אידן, װאס זענען געגאנגען פארבײ דעם הויף. בײ אײניגע האט מען געצופט די בערד.

אין אזא לאגע האבן זיך געפונען די בערדיטשעװער אידן אין א משך פון 3 װאכן צײט. ערשט אז די אידישע כלל-טוער מיט דער הילף פון די אידישע גאליצישע אפיצירן האבן זיך ענערגיש גענומען מאכן א סוף דערצו, איז די לאגע פארגרינגערט געװארן.

2) אידן אין דער גאליצישער ארמײ.

אין דער גאליצישער ארמײ האבן אידן גענומען א גרויסן אנטײל. אינ'ם ערשטן גאליצישן קארפוס איז אפילו געװען א ספעציעלער אידישער „קוריען" הויפטזעכליך פון טארנאפאלער אידן בײ א קלײנער צאל ניט אידן (Тарнопольский или жидівський Курень) ער האט אפילו געהײסן ~~בראש~~ (Кровоевой - ударный). [בראש] איז געשטאנען לעמבערג. און ניט נאר צװישן די אידישע סאלדאטן זענען געװען אידן אפיצירן, נאר אויך אין די אלגעמײנע טײלן. אזוי איז אין דער שפיץ פון דער „בולאװני-סאטניע" געשטאנען דער קאמאנדיר אַלװאַל - א זײסער איד.

זײער ארײנטרעטן אין דער גאליצישער ארמײ האבן די אידישע אפיצירן, װי אויך די סאלדאטן - הויפטזעכליך ציוניסטן - ערקלערט דערמיט, װאס זײ האבן זיך געשטעלט פאר א ציל אײנמאל פאר אלע צו ערקעמפן פארן גאליצישן אידנטום נאציאנאל-פאליטישע רעכט. א דאנק

זײער אנטײל אין דער ארמײ האבן זײ באקומען סימפאטיע ניט נאר בײ דער
גאליצישער קאמאנדירונג, נאר אויך בײם חיל און צװישן די גאליצישע
מאסן. צוליב זײער אויסצײכנען זיך אין דער ארמײ און בכלל זײער טעטיג-
קײט איז זײ אויך געלינגען צו דערשטיקן דעם אנטיסעמיטיזם, װאס האט
פריהער שטארק געהערשט אין גאליציע. דאס איז פארשטעהט זיך ניט גרינג
אנגעקומען, ס'האט געקאסט א סך קרבנות, נאר די װיכטיגקײט פון דער
דאזיגער ערראבערונג איז א גרויסע. געביטן האט זיך די לאגע מיטן אנקו-
מען פון דעם גאליצישן חיל קײן אוקראינע. דא איז די לופט אינגאנצן
פארפעסטעט מיט אנטיסעמיטיזם. צוליב דער מגע ומשא מיט די פויערן און
די פעטליוראװצעס בכלל װערט בײ די גאליציאנער געשאפן א פארשטעלונג
װעגן די אוקראינער אידן, װי װעגן באלשעװיקעס. „די אידן זענען מערס-
טענטײלס באלשעװיקעס." דאס האט איבערנײעס ארויסגערופן א שטימונג פון
אנטיסעמיטיזם צװישן גאליצישן חיל און פון צײט צו צײט, אין די נײע
ערטער, װאוהין די גאליציאנער קומען אן, גיסט עס זיך אויס אין עקס-
צעסן.

אין גאליציען װידער איז נאך אלץ די לאגע א גוטע. די אידן
האבן דארט נאציאנאלע אװטאנאמיע. די נאציאנאלע ראטן, װאס עקזיסטירן
אומעדום, פארװירקליכן די אידישע נאציאנאלע אװטאנאמיע אין לעבן. די
לעצטע צײט געהן אידן אויך אריין אין דער הויפט-קאמאנדירונג. דער געמ
מײנזאמער קאמפף פון די גאליציאנער מיט אידן געגן די פאליאקן האט
געמאכט די אידן פאר גלײכבארעכטיגטע בירגער אין פולן זין פון װארט.
די גאנצע צײט, װאס דאס גאליצישע חיל איז געשטאנען אין בארדיט-
שעװ, האבן די אידישע אפיצירן געפירט אן אגיטאציע אין די ציוניסטישע
קרײזן װעגן גרינדן א אידישן באטאליאן. מיט ענליכע פארשלאגן האבן
זײ זיך אויך געװענדעט צום ראבינער י. בערמאן. מאטיװירט האט דער
אידישער אפיציר שולץ דעם פארשלאג אויף אזא אופן. די גאליצישע ארמײ,
אין װעלכער די אידן פארנעמען א בכבוד'יג ארט, האט באפרײט די באר-
דיטשעװער אידישע באפעלקערונג פון די באלשעװיקעס. דאס גאליצישע חיל
געהט אויף קיעװ. די בארדיטשעװער קהלה דארף ארגאניזירן אן אידישן
באטאליאן כדי מיטצוהעלפן די גאליצישע באפרײער אין זײער קאמפף מיט
די באלשעװיקעס און כדי אין קיעװ גופא בשעת'ן פארנעמען באשיצן די
אידישע באפעלקערונג פון עקסצעסן.

דערויף האבן די אידישע אפיצירן באקומען א נעגאטיװען ענטפער פון די אלגעמײן-אידישע און ציוניסטישע פארשטעהער. ס'איז זײ ערקלערט געװארן, אז קײן איד װעט פרײװיליג ניט אדײנטרעטן אין פעטליור'ס ארמײ װעמעס נאמען ס'איז באפלעקט מיט אידיש בלוט. בכלל האט זיך די מלחמה אײנגעגעטן. דער אידישער ארבעטער װעט ניט געהן קעמפן מיט די באלשעװיקעס. ארום און ארום קומען נאך איצט פאר אידישע שחיטות, געמאכט דורך די אוקראינער, אין דער צײט װען די באלשעװיקעס מאכן קײן פאגראמען ניט. אַלתּאַל האט אין א הײסער רעדע געפרובט זיך דאך צו פארטײדיגן דעם געדאנק װעגן ארײנטרעטן אין דער גאליצישער ארמײ. ער האט אנגעװיזן דערויף, אז דער אנטיסעמיטיזם אין דער ארמײ פארשטארקט זיך. נאר א דאנק דער קאמאנדירונג, װאס איז א דײטשע און א אידישע, קומען פאר זעלטענער עקסצעסן. מען מוז ארײנגיסן אידישע טײלן, כדי די אידן זאלן זײן זיכער.

אויך די מאטיװירונג האט ניט געהאלפן. די באראדיטשעװער געזעלשאפטליכקײט האט קײן באטאליאן ניט געשאפן.

3) <u>די באראטונג בײ קראסנעי'ן.</u>

פאר סכות האט דער אידישער מיניסטער אין פעטליורס קאבינעט-קראסני צונויפגערופן א באראטונג פון די פארשטעהער פון דער קהלה. מצד דער קהלה האבן זיך באטײליגט די ה.ה. י. בערמאן, טשערװאנענקים און י. ברין, מצד דעם אידישן מיניסטעריום - פ.קראסני, באגאראד - פארװאלטער פון דעפארטאמענט מיט אלגעמײנע ענינים און באראבאש - אײנער פון די סעקרעטארן.

עפענענדיג די זיצונג האט קראסני געמאלדן, אז די באראטונג איז צונויפגערופן געװארן כדי צו באנײען די טעטיגקײט פון דער קהלה און צו גרינדן א געגענבד - הילפס-קאמיטעט.

די פארשטעהער פון דער קהלה האבן אנגעװיזן, אז אין דער ערשטער רײהע דארפן אנגענומען װערן דרינגענדע מיטלען, אז די אונפאראנטװארטליכע ארעסטן און עקסצעסן זאלן אויפהערן. צו דעם צװעק דארף מען ארויסשטעלן קאטעגארישע פאדערונגען צו די הויכע ספערן, װי אויך זעהן גרעסער מאכן דעם אװטאריטעט פון דער קהלה- זי זאל באקומען די געהעריגע פולמאכטן - כדי זי זאל קענען ענערגיש קעמפן מיט די פארשידענע אנטיסעמיטן.

קראסני האט ערקלערט, אז ער װעט אננעמען די נויטיגע מיטלען. בנוגע צו דער „אבלאװע" אויף דער בירזשע, בשעת װעלכער מען האט צוגענומען העכער אן האלבן מיליאן אידיש געלט - װעט צוריקגעשטעלט װערן א ספע- ציעלע אויספארשונגס-קאמיסיע.

די פראגע װעגן גרינדן א געזעלשאפט-הילפס-קאמיטעט איז אויף דער זי- צונג ניט ערלעדיגט געװארן. דער פארשטעהער פון בונד איז ניט געקומען, דער קהלה איז דאך איבערגעגעבן געװארן א האלבער מיליאן רובל אויף די צװעקן פון הילפס-ארבעט.

װעגן זײן טעטיגקײט אלס אידישער מיניסטער ~~[illegible]~~ פ האט פ. קראסני געהאלטן צװײ רעדעס אויף ספעציעלע עפענטליכע זיצונגען פון דער בארדיטשעװער קהלה. די זיצונגען זענען פארגעקומען דעם 11 און דעם 12 סעפטעמבער. (די פראטאקאלן װערן דערבײ צוגעלעגט).

4) <u>פאר'ן אװעקגעהן.</u>

סוף סעפטעמבער חודש איז אװעק פון בארדיטשעװ דער ערשטער גאליצי- שער קארפוס און ס'איז געקומען דער צװײטער. זײן ערשטע ארבעט איז געװען - א קאנטריבוציע פון קלײדער און שטיװעל. דער גאליצישער אפיציר קוזיװ (Кузив) האט עפענטליך ערקלערט, אז אויב אין משך פון 48 שעה װעט די קאנטריבוציע ניט אפגעצאלט װערן, װײל ער אלײן ניט זײן דערבײ, האט עס װעט פארקומען אין עטליכע טעג ארום.

דאס האט ארויסגערופן א גרויסע פאניק צװישן דער אידישער באפעל- קערונג. א פאר װאכן האט מען געלעבט מעהר װעניגער רוהיג און אט איז א נײע צרה.

אין א שארפן געשפרעך, װאס איז פארגעקומען מכח דעם ענין צװישן דעם קאמענדאנט פונ'ם 2-טן קארפוס װאלף (א דײטש) מיט'ן ראבינער בערמאן, האט דער לעצטער ערקלערט, אז אויב מען מײנט ניט קײן קאנטריבוציע, נאר מ'זוכט אן אויסרײד פאר א פאגראם, איז דער אויסרײד שוין גרײט. אין משך פון 48 שעה װעט די קאנטריבוציע ניט צונויפגעזאמעלט װערן. נאר אויב מען מײנט/באמת א קאנטריבוציע און ניט מער, דארף מען זיך צונויפ- רעדן װי אזוי עס גרינגער דורכצופירן, און דערצו איז נויטיג מערער צײט װי 48 שעה. דער קאמאנדיר האט זיך געפונען באלײדיגט פון די אויס- דרוקן װעגן פאגראם, נאר נאך דער מעלדונג פון י. בערמאן װעגן דער

ערקלערונג פון אפיציר קוזיװ, האט ער זיך בארוהיגט. די קאנטריבוציע איז אײנגעטראגן געװארן.

פאר'ן פארלאזן בארדיטשעװ האבן זיך צװישן די גאליציאנער און דער אידישער באפעלקערונג אנטװיקעלט גאנץ גוטע באציהונגען. מען האט אויפגעהערט צו רודפ'ן אידן און דאס לעבן האט אנגעהויבן אװעקגעהן נארמאל... ס'האט זיך אײנגעשטעלט א פארבינדונג מיט פאדאליער גובערניע און גאליציע און דאס האט אויך אײנגעטראגן א נײען שטראם פון לעבן.

גוטע באציהונגען האבן זיך אויך אײנגעשטעלט צװישן די פארשטעהער פון דער אידישער קהלה מיט דער העכערער גאליצישער קאמאנדירונג. אײני-גע מאל האבן די לעצטע זיך אפילו אנטשולדיגט פאר די עקסצעסן װאס זײנען פארגעקומען לכתחלה בשעת זײ זײנען ערשט אײנגעגאנגען. "די פעט-ליוראװצעס האבן אונז פארפירט, זײ האבן אויסגערעדט אלעס שלעכטס אויף אידן. װאס האבן מיר געקאנט װיסן? מיר זײנען דאך געװען פרעמדע."

כ״ה תשרי האבן די גאליציאנער רוהיג פארלאזט בארדיטשעװ. קײן שום עקסצעסן זײנען ניט פארגעקומען. די אידישע באפעלקערונג האט באדויערט זײער אװעקגעהן.

ב. װעסט.

Ц.А.
К-I

13804

№ 28

Изъ письма г.Солодаря/Бердичевъ/къ Н.I.Штифу

/получ.31 iюля 1919 года/

.... Къ матерiалу могу добавить,что погромъ носилъ организованный характеръ.Мнѣ,по должности въ тотъ день и ночь разъѣзжавшему по городу,атаманъ Палiенко заявилъ,что въ его задачи входитъ усмиренiе"жидовъ". Представители комендатуры заявили,что они получили распоряженiе Оскилки въ тотъ день не вмѣшиваться въ городскiя событiя.Изъ матерiала Вы убѣдитесь,что есть еще цѣлый рядъ другихъ фактовъ,свидѣтельствующихъ объ организованности побоища.

באקומען דעם 31 יולי 1919
געענטפערט 5 אויגוסט

13805

Ц. Пом. Штаб! М-Благовещенская 66 кв 2
или Михайловская 11 кв I.

Прилагаю при сем материал и рапорт и прошу указанную сумму выслать по адресу для рапорта: Бердичев Г. Солодарю. Немного опоздал, так как пришлось материал собирать. [К материалу могу добавить, что погромы носили организованный характер. Мин., по большей части в тот день и ночь разъезжал по городу. Атаман Палийенко заявил, что в его задачи входит уничтожение „жидов". Председатели комендатуры заявили, что они получили распоряжение свыше в тот день не вмешиваться в городские события. Из материала Вы убедитесь, что есть еще целый ряд других фактов, свидетельствующих об организованности погрома.

С тов. приветом Г. Солодарь

Прилагаемый при сем материал собран мною по поручению Григория Яковича Солодаря. При этом я воспользовался следующими источниками: Архивом Еврейской Общины, Архивом Городской Управы и местными газетами. Были преодолены большие затруднения, так как архивы учреждений вследствии политических событий, находились в большом беспорядке, а газеты приходилось собирать почти по отдельным номерам, так как они не сохранились ни в одном из местных учреждений, даже в Общественной Библиотеке. Особое внимание мною было обращено на фактические материалы: заявления пострадавших. Перепечатаны и переписаны почти все представлявшие более или менее общественный интерес и характеризующие события. Счел необходимым также послать материал рисующий настроение некоторых кругов до погрома 5-го Января и являющихся ~~последствием~~ этого погрома. Должен указать, что большая часть фактического материяла собрана мною же во время погрома и переданы Еврейской Общине.

А. Шапиро

Бердичев
М-Юридическа №78
Июля 19-го дня
1919 года.

Из матер. Редакции

Впечатления „обыкновенного деятеля" о погроме

Поступило в сент. 1919 г.

№ 29

Къ МАТЕРИАЛУ
по погрому в г. Бердичеве (и Житомире?)
5,6,7,8,9,10 января 1919 года.

13806

Директория в своей деятельности имела очень много ошибок и одной из них была ошибка подавление большевизма рукой неосведомленных масс и частью рукой офицера. Директория очень часто дискредитировала себя, так было в Житомире, Бердичеве и др. местах. Волынь фактически граничит с Советской Россией, а тем самым идея большевизма заплывала в нннннн среде трудовых слоев населения и таким образом Волынь равно, как и Харьковщина была охвачена большевизмом. Перед Рождеством --------- января по новому ст. через ст. Бердичев проезжал Курень смерти, который счел необходимым подавить большевизм и в Бердичеве. К сему необходимо прибавить, что Бердичев безусловно переживал волнения, как тогда говорили: „авось с лысой горы появятся большевики" и в городе носилось два положения.: власть Директории и восстание большевиков; вот что заполнял ум обывателя и все ожидали вот вот прибудет с лысой горы сила и вырвет власть из рук агентов Директории и передаст в руки советов. Повторяю, что было очень тяжелое состояние.

Воздух накалялся и что то вроде мести над евреями - погромом - пахло в воздухе, потому что были случаи, что солдаты на улицах утверждали, что мол доберемся до „жидів". Мы им покажем як за нашею спиною жити та драти з нас шкуру.

Но случилось как раз не то. Опасались чего нибудь внутри, а вышло как раз наоборот. Курень смерти при следовании в Житомир, остановился на ст. Бердичев, как уже выше сказано и начал производить на ст. Бердичев обыски.

Как раз в это время мне пришлось быть на ст. Все присутствующие начали удирать со станции, т.к. подвергались избиению, но не только евреи, а кто попадался. В

II класса меня не впустили, а сказали уходи по добру по здорову. В том зале слышны были крики и вопли. Я отправился в город и по дороге встречал героев Куреня смерти, которые возвращались из города, хвастаясь один перед другим, чего кто успел пограбить. Так один показывал своему соседу, четыре серебрянных карманных часов и когда я спросил по чем купил, то меня выругали и чуть ли не стреляли.

Солдаты возвращались довольными, кричали что уже разогнали банду большевиков из театра и взяли себе за труды. Картина погрома печальная, в то время гарнизон города Бердичев не знал о происходящем погроме, но если бы и те вмешались, то было бы еще кошмарнее, но вышло так, что когда Курень смерти уехал, то только лишь тогда черносотенные банды силы и воры взялись за работу, но мерами Центродома, Городской Управы и другими скоро было дано пресечение. Причины послужившие к погрому, как потом мне удалось добиться были следующие:

Когда пришел на ст. Бердичев, то при обыске в зале II класса было обнаружено большевистскую литературу, которая провозилась из Екатеринослава. Провожатыми этой литературы были один мужчина русский и две женщины еврейки. Сейчас же началась экзекуция и расправа. О судьбе их ничего нельзя узнать, но, вероятно, они убиты. После того комендант ст. Бердичев будто бы заявил, что в театре „Наука и Жизнь" имело состояться собрание, а поэтому необходимо его накрыть. Таким образом Курень двинулся в город для подавления большевизма. Картины в горде мне не пришлось видеть, но те жертвы, которые оказались по уходе куреня говорят сами за себя. Нельзя не умолчать, что, вероятно, было немного и провокации, но во всяком случае не со стороны властей. Так передают, за это не отвечаю, что когда казаки куреня подошли к театру, то по ним была открыта стрельба, что был один ранен и что в помещении театра найден один пулемет. Конечно натура казака /не просвещенного/ пограбить, а злостная провокация взвалила всю вину на евреев. Таковы причины и обстоятельства погрома. Очень печально. 10/7 1919 года. /Подпись/

Бердичев

Из материалов Редакции

Ц. А. К. 1

Копия

№ 30

13807

До членів Еврейської Громади

Об'ява

Сьогодня 11-го Вересня 4 год. дня в театрі „Новий Мір" по Житомирської вул. відбудеться

Экстренне Зібрання

членів Еврейської громади на яке закликаються всі члени громади

Порядок Денний:

1. Доклад Міністра Еврейских Справ П. Красного о біжучем моменті
2. Відновлення діяльности громади

Президиум

מודעה

צו די מיטגלידער פון דער קהלה

— היינט —

4 אזייגער בייטאג וועט אין טעאטער „נאוי מיר"
(זשיטאמירער גאס)

פארזאמלונג

אן עקסטרע זיצונג פון קהלה-ראט

13 וועט פארווערן איינגעלאדן אלע מיטגלידער

טאגעס-ארדנונג:

1. באריכט פון מיניסטער פאר אידישע ענינים פ. קראסני וועגן היינטיגן מאמענט
2. וועגן באנייען די ארבעט פון דער קהלה

פרעזידיום

13808

לחברי מועצת הקהלה.

הנשיאות של מועצת הקהלה
מזמינה את כל חברי המועצה לישיבה
שתתקיים היום, 11 ספטמבר בשעה 4 בערב
בתיאטרון "נוווי מיר" רחוב זוטאמיר.

סדר היום:

1) הרצאת מיניסטר לעניני היהודים
פ. גרינבוים על דבר המצב הנוכחי.

2) הקמת מועצת הקהלה

הנשיאות

צו אלע קהלה-ראטמאנען.

דער פרעזידיום פון קהלה ראט
לאדעט איין אייך אויף אן [illegible]
זיצונג היינט 11-טן סעפטעמבער, 4
אזייגער ביי טאג אין טעאטער "נאווי
מיר" זשיטאמירער גאס.

טאג ארדנונג:

1) פארטראג פון מיניסטער פאר אידיש
ענינים פ. גרינבוים וועגן איצטיגן
מאמענט

2) צוזאמענשטעלן די ארגאנען פון
דער קהלה

פרעזידיום

№ 31 Из материалов Редакции Ц.А. К.I Поступило в июле 1919 г.

13809

ПРОТОКОЛ

Совещания в Бердичевской Городской Управе 14 Января 1919 г.

Присутствуют: Городская и Земская Управы, представители повитовой Комендантуры, Повитового Комиссариата, Еврейской Общины, Украинскаго Национальнаго Союза, Социалистических Партий, Начальники Милиции и Уголовно-Розыскного Отдела.

Совещание происходит при участии представителей Губернской власти, в лице Губерниальнаго Комиссара и помощника Губерниальнаго Коменданта.

Совещание открывает Городской Голова с заявлением:

Совещание волнует два вопроса:

1/Что сделала делегация в Киеве и чего она добилась.

2/Какия меры можно и должно принять для предотвращения подобных событий.

Я представлю подробный доклад делегации в другой раз. Пока скажу только следующее: Мы посетили Главу Директории, Главу Совета Министров и представителей Губерниальной влады. С чувством глубочайшаго огорчения я вынужден заявить, что со стороны центральной власти мы не встретили того активнаго отклика, на который мы расчитывали. Центральная власть нас заверила, что будет назначена следственная Комиссия и что будут приняты все меры к тому, чтобы погромы не повторялись. Губерниальная влада отнеслась более активно, чему лучшим доказательством служит их присутствие на нашем совещании. О конкретных мерах борьбы против черносотенной вакханалии, которая бушует вокруг и которая угрожает потопить Украинскую Народную Республику, мы надеемся услышать от представителей власти.

Губернский Комиссар: Считаю своим долгом в первую голову заметить, что центральная власть отнеслась со всей серьезностью к погрому в городе Бердичеве. Глава Директории заявил мне, что Следственная Комиссия только потому не приступает к работе, что социалистическия партии еще не послали своих представителей в эту Комиссию. Мы приехали сюда, чтобы ознакомиться с настоящим положением дел и чтобы вместе с представителями города найти нужныя средства, чтобы выйти из создавшагося положения. Мы приехали не как следственная власть и мы ждем от города в первую голову конкретных указаний для совместнаго обсуждения. Мы с нашей стороны готовы принять все нужныя меры.

- Помошник Губ. Коменданта. Хочу прибавить, что меня в первую голову волновал вопрос о бездеятельности Комендантуры в тот печальный день. Я выяснил, что она сама была безсильна и она тоже подвергалась частичному обезоружению. Мне кажется, что Комендантура теперь при соответствующей поддержке со стороны города может гарантировать спокойствие.

- Повитовой Комиссар Масиченко: Положение еще тревожное. Мне отовсюду говорят, что среди войска имеется уголовный элемент. Я обращаюсь к Коменданту. Комендантура требует материал. Я обращаюсь к сыскному Отделению и получаю нужныя сведения. Одно из двух: либо у Комендантуры нет полных списков, либо уголовные записываются в Комендантуре под чужим именем. От этого уголовнаго элмента должно избавиться во что бы то ни стало. Милиция терроризована. Имеются раненые и избитые милиционеры. Избивали их люди в серых шинелях. К Домовым Комитетам местныя военныя власти относятся критически, а между тем, домовые комитеты в последние дни принесли много пользы. Необходимо изменить отношение к Домовым Комитетам. Население также сильно стеснено воспрещением также выходить после восьми часов вечера. Ко мне приходили делегации и говорили: "Дайте погибнуть на улицах, а не в закупоренных домах". Надо это воспрещение отменить. С замечанием Головы о Республике я совсем несогласен.

- Городской Комендант Жидловский: Со списками действительно худо. Мы задержали преступников и оказалось, что они у нас фигурировали под вымышленными именами. Я считаю, что сравнительное

спокоение настало. Причина не в домовых комитетах, а в резервах Комендантуры. Без этих резервов Городская Охрана была бы безсильна. Хочу напомнить городу, что от погрома пострадали не одни евреи. Ограблено не мало старшин в том числе Начальник постачання. Город должен также принять во внимание, что борьба с черносотенной агитацией и с уголовным элементом-задача крайне-трудная. Неудачный шаг может привести к убийству старшин, после чего всеобщий разгром будет неизбежен. В контакте с городом мы можем гарантировать спокойствие при условии, понятно, если не прибудут какия либо погромныя силы извне.

Начальник Милиции: Я не разделяю оптимизма Комендантуры. Мы наблюдаем страшную картину: В войсках отсутствие дисциплины, анархия. Казаки вместо того, чтобы помогать милиции, нападают на нее. Казаками был избит и доставлен в Комендантуру милицейский патруль. Поныне не установлено какими казаками нападение совершено. Дайте нам уверенность, что милиция не будет подвергаться нападениям и мы при помощи домовых комитетов справимся с преступностью в самом городе. Против организованных погромов мы, естественно, безсильны.

Начальник Уголовно-розыскного Отдела: В день 5 Января я Городскому Голове в 7 час: утра доложил о предстоящем погроме. За это в тот же день меня подвергли аресту и продержали до 6 час. утра. Милицию надо реорганизовать. Необходимо выудить уголовный элемент из армии и милиции.

Городской Голова оглашает только что полученную телеграмму Главнокомандующаго Оскилко, в которой Главнокомандующий спрашивает о работе назначенной им следственной Комисси. Городской Голова сообщает, что назначенный им Председатель Комиссии выбыл из города не собрав Комиссии.

Тов. Городского Головы Шионковский: В тот день, когда мы будем уверены, что на нас не нападут вооруженныя группы, мы сможем приступить к спокойной работе. Агитация за еврейския погромы может привести ко всяким эксцессам. Нужно наказать виновых. Нужно дать населению возможность самозащиты. Я прошу Повитовую Комендантуру официально об"явить о существовании домовых Комитетов и снабдить их оружием под ответственностью председателей домовых комитетов.

Губ. Комиссар: Предложенныя мероприятия требуют тщательной разработки в специальных комиссиях: 1/Отношение казаков к милиции есть старое зло. Наша милиция теперь расплачивается за грехи царской полиции и гетманской варты. 2/Вопрос о способах организации милиции был детельно обсужден на последнем с"езде и я передал Повитовому Комиссару все материалы. 3/Домовая охрана при правильной и разумной ея организации, может быть весьма полезным учреждением. 4/Наказание виновных может воспоследовать после работы Следственной Комисси. Пока нужно принять меры к успокоению населения. Это должны сделать все организации без исключения. Состояние тревоги, погромные слухи создают прекрасную почву для работы преступных элементов.

Представитель Комитета Б у н д а: В городе неспокойно. Мероприятия Комендантуру нам неизвестны. Магазины не открываются. Понятно, нужны общия мероприятия для ликвидации погромной волны. Пока же необходимо немедленно создать резервы, которые с оружием помогали бы милиции в борьбе против погромных выступлений.

Представитель С.-Р е в о л ю ц и о н е р о в: К армии присосались не только уголовные преступники, но и политические преступники. Контр-революционеры и грабители работают сообща. Они деморализуют армию, дискредитируют Республику, при чем они все делают открыто на глазах у всех. Нужна немедленная и безпощадная чистка.

Пом. Губернскаго Коменданта: В Галиции украинцы и еврейская демократия идут рука об руку. Это было здесь это должно быть и впредь. Мы примем все меры к ликвидации погромнаго наследия.

Мировой Судья К а г а н: Нас пугает и смущает попытка об"яснить погромы наличностью среди евреев большевиков. Эту попытку мы видели даже в Декларации Директории о погромах. Если бы эта точка зрения была правильна, тогда нужно было бы проповедывать погромы и на великороссов, немцев, украинцев и.т.п.

Мы против этой попытки решительно протестуем

Представитель Правления Еврейской Общины: О мерах борьбы с погромной волной здесь уже достаточно говорили. Я только хочу спросить: неужели в обстановке осаднаго положения нет возможности более быстро расправляться с преступниками, которые действуют у всех на виду.

Заведующий военно-судной частью Комендантуры: Должен заявить, что многие дела Комендантуры проходили мимо меня. Обвинения против Военне-судной части должны быть направлены против Комендантуры. Я вношу следующия предложения: 1/ начать чистку сверху, 2/ усилить культурно-просветительную работу среди солдат, 3/ определить функции и обязанности Следственной Комиссии, 4/ установить постоянный Военно-полевой Суд из надежных старшин, 5/ Преступников, против которых нет достаточных судебных улик передать в распоряжение военных властей.

Городской Голова резюмирует: Сперва одно слово по вопросу о Республике. Для меня безспорно, что Социалистическая Республика и военные погромы не могут уживаться вместе. Если Республика безсильна победить погромы, то она превращается в мертвую букву. Губернский Комиссар просит нас успокоить население, но как же можем это сделать, когда в нашей душе нет спокойствия. Лишь на этих днях открыто распространяли листок казаков с призывом к погрому, отмечали дома, в которых живут евреи. Я слышу сегодня от Комендантуры, что она может поручиться за спокойствие, но я помню, что в день 5 января мы в 11 час. утра поставили вопрос ребром повитовому Коменданту: угрожает ли нам погром. Он нам категорически ответил: нет, и через пару часов погром начался. Я прошу Губернскую власть передать Центральной Власти, что мы полны тревоги. Мы в тревоге за жизнь свою и еврейскаго населения, мы в тревоге за честь знамени Народной Республики. Мы просим передать, что мы просим решительных и героических мер. В заключение я хочу напомнить, что мы ждем с нетерпением Следственний Комиссии, что мы происм о немедленном усилении милиции резервами, о вооружении домовых комитетов. Население успокоится и без нашего возвания, если оно увидит конкретныя мероприятия против погромов, а не призыва к жертвам погромов, чтобы они боролись с большевиками.

Губернский Комиссар: Повторяем просьбу об успокоении населения при помощи возвания.

Повитовый Комендант указывает на важность присылки одной из сотен верных сечевых стрельцов.

Гор. Комендант: Тут наметилось вполне определенное отношение города к Комендантуре. Это отношение лишает нас возможности спокойно работать и мы вынуждены просить, чтобы нас от этих обязанностей освободили.

Губ. Комендант предлагает устроить специальное совещание комендантуры с Городской Управой о контакте. Предложение принимается.

Городской Г о л о в а благодарит представителей Губернской власти за внимательное отношение к совещанию и выражает надежду, что совещание принесет конкретные результаты.

Городской Голова / подпись/

и.о. Городского секретаря /подпись/

31а

13811

ЖУРНАЛ
ОЧЕРЕДНАГО ЗАСЕДАНИЯ БЕРДИЧЕВСКОЙ ГОРОДСКОЙ ДУМЫ
15 января 1919 года.

Заседание было созвано для рассмотрения следующих вопросов:

1. Борьба с безработицей.
2. Обязательное постановление о квартирном налоге.
3. Увеличение жалованья бухгалтеру Управы Ченцову и его помощнику Заржицкому.
4. Об ассигновании 10,000р. на отремонтирование казарм на Лысой горе
5. О займах / хлебном и др./
6. Возмещение прочета кассира Прод. Управы г. Ротфарба.
7. О набавке домовладельцам за очистку.
8. Об ассигновании кассиру Городской Управы ежемесячнаго специальнаго прочета по кассе.
9. Текущия дела.

В виду переживаемых событий городом повестка Думы не разсматривалась, а заседание Думы было посвящено исключительно переживаемым событиям.

В заседании принимали участие, как следует из подписей на контрольном листе следующие гласные: Бабинский, Барановский, Бензеф, Беренфельд, Билик, Босин, Брояковския, Бялковский, Быков, Васильев, Вентик, Волошин, Верный, Галлак, Гельтман, Гершзон, Гилигич, Гойхфис, Горенштейн, Давидзон/ Железняк, Забавский, Иваненко, Іошпа, Каган, Калмыков, Карлинский, Ланда, Лезман, Липец А, Липец Х, Луков, Манзон, Маргулис, Масыченко, Мирочник, Миронов, Мотовиловкер, Мурованный, Нахманберг, Петербургский, Пилиповский, Пионтковский, Розен, Рубинштейн, Скуратовский, Солодарь, Таращанский, Тарсис, Тимошенко, Фефер, Фикс, Ходоров, Чудновский, Шалацкий, Шапиро, Шенкар, Шидловский, Шпильберг, Яхнис, Щетина, Вазиновский, .-

Заседание происходит при участии Помощника Губернскаго Коменданта, Повитового Коменданта, Городского Коменданта и Повитового Комиссара.

Зал и хоры переполнены публикой.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ-: После всех тревожных дней Дума впервые собирается. Много горя население города перенесло за это время и много невинных жертв пало. Предлагаю Думе почтить память погибших вставанием. Все встают.

158. Слово предоставляется Помощнику Губернскаго Коменданта, который заявляет Думе, что причиной разыгравшагося 5 Января погрома в Бердичеве являются действия контр- революционных сил, старающихся дискредитировать молодую Украинскую Демократическую Республику, затопить завоевания революции в еврейской крови. Имеется много приверженцев гетмана, которые желали бы вернуть Украину к старой власти для чего они прибегают ко всяким средствам, дабы добиться своей цели. Оратор уверяет, что центральныя и Губернския власти примут все меры к тому, чтобы виновники погрома понесли должное наказание и что впредь погромныя выступления ни в коем случае не будут допущены и всякия попытки к безпорядкам будут подавлены в корне. Местный гарнизон обещал употребить все усилия к подавлению всяких попыток черносотенцев устроить погром. Еврейство должно только пойти навстречу власти в искоренении большевитских элементов, имеющихся среди него, тогда не будет причин антагонизма между евреями и казаками. Также необходимо, по мнению оратора, вести культурную работу среди казачества, поднять его нравственный и культурный уровень, ибо не виноваты казаки, что они воспитаны в невежестве.

Уездный Комендант Климач с своей стороны заверяет население, что погром в городе не повторится. Приняты все меры к из"ятию уголовнаго элемента и вообще громил из армии. В настоящее время, говорит оратор, Украина находится в состоянии войны с Совдепией и если евреи пойдут с украинцами рука об руку против большевиков, то тогда можно поручиться за спокойствие; в противном случае, говорит оратор, он ручаться за спокойстие не может. Я был с помощником Губернскаго Коменданта на Лысой Горе и мы раз"яснили находящимся там охранным сотням позицию еврейской демократии, идущей вместе с нами. Завтра я поеду с Городским Комендантом на Лысую Гору для собеседования с казаками и об"яснения им позиции евреев. В настоящее время охранная сотня вместе с милицией и домовой охраной, которой мною разрешается носит оружие, могут составить вполне реальную силу для недопущения повторения эксцессов. В происшедших событиях комендантура совершенно неповинна, ибо она была безсильна что-либо сделать. Я был обманут, говорит повитовый Комендант. Мне начальник той части, которая громила, что их цель контр-разведка, что охранный курень стоит на стороне интересов Директории и Украинской Республики и борется с большевиками, выступающими против Директории. Когда я их спросил зачем им в город с"ездить мне ответили, что они идут в город разогнать собрание совета солдатских депутатов. Оказалось же совсем другое,

с чем комендантура безсильна была бороться. В заключение оратор просил помочь гарнизону по мере возможности одеждой, обувью, бельем и.т.п. вещами, в которыхъ армия сильно нуждается .-

Г о р о д с к о й Голова Д.Е. Липец выступает с докладом о поездке в Киев делегации в составе Городского Головы и пом. Уезд. Комиссра П о л а т а я.

" Мы прибыли в Киев, говорит Голова, в четверг 9 Января и первым нашим делом было установление контакта с центральными органами социалистических партий, которыя находились в полном неведении о пр происшедшем в городе погроме. В тот же день вечером мы посетили происходившее тогда в Киеве совещание украинских социал-демократов где я ,как Городской Голова г. Бердичева сообщил о всех происшедших в городе событиях. На совещании социал-демократов присутствовал также и Председатель Совета министров В.М.Чеховский. Я сообщил, что в субботу 4-го января вечером в Бердичевъ прибыл" Курень смерти" , который направился в Житомир и на вокзале начал избивать и арестовывать евреев. Мне, как Городскому Голове, было об этом сообщено и я в воскресенье 5 января обратился к комендантуре и в Штаб Главнокомандующаго. Я получил ответ, что погором в городе допущен не будет. Однако через Два часа после этого в городе начался погром. Я указал также нато, что мне самому пришлось пережить все ужасы разбушевавшагося в городе погрома и что только случайно я спасся от смерти.

То же самое разсказал и пом. Уезд.Комиссра г. Полатай. Ему, П о л а т а ю также пришлось пережить несколько ужасных минут. Он был арестован на улице по подозрению в том, что он "жид"и только после ручательства проходившаго офицера в том, что он не "жид" он был отпущен. Я указал также на то, что мы имели дело с организованным погромом. Наш доклад произвел на присутствующих ошеломляющее впечатление. Участники совещания обещали нам поддержку перед правительством в нашем ходатайстве.

На следующий день мы посетили председателя Совета министров г.В.М. Чеховского. Обо всем случившемся в Бердичеве он уже знал, так как, как я уже говорил, он был участником совещания украинских социал-демократов, где мы уже обо всем докладывали. Нам долго ему докладывать не пришлось и мы пред"явили ему следующия требования: 1/ Назначить немедленно следственную комиссию, которая привлекла бы всех виновников погрома без различия ранга к самой строгой ответственности, 2/ Возмесьить вс убытки, понесенные населением от погрома,

3/ снять цензуру с печати, дабы она имела возможность осветить все события и 4/принять решительныя меры, чтобы погромы больше не повторялись. В. М. Чеховский нам обещал, что будет поддерживать наши требования и прибавил с своей стороны еще один пункт об издании закона, карающаго за национальную обиду и заявил, что не немедленно внесет этот вопрос на разсмотрение Совета министров, при чем сказал, что если правительство не примет срочных мер к предотвращению погромов, тогда сам пойдет против правительства.

Не столь приятен был наш визит у Председателя Директории В. К. Винниченко. По мнению Винниченко, евреи немного виноваты тем, что среди них имеются большевики. Завязалась между нами полемика, в которой я между прочим, указал, что если евреев следует громить за то, что среди них имеются большевики, то должны быть разгромлены все старны мира, ибо не только в Великороссии, но и в Германии и в Англии, и во Франции, и в Америке, и в Австрии, и на Украине имеются большевики и что сам он, Винниченко, также немного погрешен в большевизме, ибо в его программе есть очень много большевизма. Мы отпарировали все доводы В. К. Винниченко самым решительным образом.-

На наш вопрос, что нам ответить городу, Винниченко заявил:-скажите городу, что мы примем меры, чтобы Ваши требования были удовлетворены. С чувством глубочайшаго огорчения я вынужден заявить, что со стороны Центральной власти мы не встретили такого активнаго отклика, на который мы вправе были расчитывать. Я заявил Винниченко, что если цензура не будет снята, то Управа и Дума прекратят свое существование. Проникнуться той трагедией, которую мы пережили, Директория не могла. Поэтому я уже к Директории больше не обращался, в особенности после об"яснения Директорией причины погрома, которую я прочел в воскресенье. Мы однако передали телефонограмму Директории, которая повлияла. Центральная власть нас заверила, что будет назначена следственная Комиссия и что будут приняты все меры к тому чтобы погоромы не повторялись.

Губернская власть, куда мы обратились, отнеслась более активно. Губернская власть заявила:- мы поедем к Вам, разследуем все обстоятельства погрома и тогда будем действовать. В субботу в Киеве стали распространяться слухи о погроме в Житомире. Слухи подтвердились. В воскресенье мы имели разговор по прямому проводу с тов. Городск. Головы Селодерен и уездным комиссаром Мосыченко, которые сообщили министру по еврейским делам о погроме в Житомире и о тревожном настроении в Бердичеве. -

Въ понедельникъ вечеромъ мы вместес съ Губерскимъ Комиссаромъ и помощникомъ Губернскаго Коменданта выехали въ Бердичевъ. Вчера въ Управе было совещание, на которомъ присутствовалъ Губернский Комиссаръ и помощникъ Губернскаго Коменданта. Г убернский Комиссаръ просилъ насъ выпустить воззвание къ населению и успокоить его, но какъ же мы можемъ это с сделать, вънашей душе нетъ спокойствия. Въ Бердичеве произошелъ погромъ при бездействии власти. Оказывается что здесь была сотня, которая хотела весьма активно выступитъ, но ее изолировали. Мы просимъ конкретныхъ мероприятий противъ погромовъ, а не призывовъ. Я прошу Думу сказать съ чемъ она согласна сомною и съ чемъ нетъ ибо не имею директивъ отъ думы, я все требования выставилъ подъ свою ответственность и иза свою совесть. Не намъ заявлять о подержке Республики, ибо бердичевъ не грешилъ противъ республики. Не намъ оправдываться, мы требуемъ объяснения отъ правительства. Продолжительные аплодисменты гласныхъ и публики.

Городской Комендантъ Шидловский. Г ородской Голова сказалъ что власти надо объясниться и извиться, позвольте мне дать объяснение. Происшедший въ городе погромъ - результатъ агитации групп лицъ сеющихъ национальную рознь и чорносотенной банды, мечтающей опять посадить гетмана. Ведь союзъ хлеборобовъ еще не разбитъ, Протофисъ, выдавший гетману 120 миллионовъ, также еще силенъ. Сечевики были орудиемъ въ рукахъ этихъ групъ. Что же касается директории и Центрантральной власти, вообще, то я долженъ вамъ сказать, что имеются люди, болеюще душою, но не умеющие наружно выражать этого. Следствие докажет, почему Комендантура в этот день бездейсвовала. Комендантура была отстранена. Вторая сотня, пожелаевшая выступить против громил, была обезоружена. Что декасается гарнизона, то должен вам заявить, что гарнизон свое отношение к погрому доказал убитыми и ранеными из своей среды. Гарнизон просит такия части, как Курень смерти не присылать больше. Он сам обещает нести охрану. Гарнизон выступил в защиту населения в ту ночь, когда немцы ушли. В течение 10-12 дней не было ни одной кражи в городе до 5 Января, это также заслуга гарнизона. Мы все болеем душой за то, что было и обе-

13813

щаем принять все меры, чтобы это больше не повторялось, ибо вместе с разгромом населения погибнет и Республика. Нам нужно совместно принять меры к предотвращению погромов. Могу с своей стороны заверить всех, что больше погром не повторится.

Председательствующий Г и л и г и ч благодарит от имени Думы помощника Губернскаго Коменданта за приезд в Бердичев для расследования обстоятельств погрома.

Помощник Губернскаго Коменданта, прощаясь с думой, просит население успокоиться, замечая, что не так страшен черт, как его рисуют.

Помощник Губернскаго Коменданта вместе с уездным и городским комендантом оставляют зал заседания и уезжают.

Председательствующий Г и л и г и ч подчеркивая, что Бердичевская Дума в заседании своем 2 Мая 1918 г. после Гетманскаго переворота явно назвала гетмана самозванцем и что из городов Бердичев чуть ли не первый после Умани поднял знамя возстания против Гетмана и за Украинскую Народную Республику, что все это показывает его активность в поддержке революционной власти и право требования ответа и активности Правительства по отношению к Бердичеву, предлагает Думе высказатьс я по поводу действий делегации.

Гл. К а г а н: Известно ли Управе, что в последние дни по городу ходят солдаты, которые отмечают еврейския квартиры и что Управа в связи с этим намерена делать.

Городской Голова Д.Е. Л и п е ц: Управа об этом знает, но ничего сделать не может. Я считаю, говорит Городской Голова, что пока мы не увидим конкретных мероприятий, которыя нас уверять, что погромов больше не будет, мы не можем быть спокойны. Мое мнение, что в обстановке организованных погромов, мы работать не можем. Пока бушует п о г р о м н а я в о л н а, нам демократии, здесь делать нечего и мы должны подать в отставку. Это мое личное мнение и в этом вопросе я несколько расхожусь с мнением Управы. В душе моей нет спокойствия, но это не значит, что надо быть в панике. Если первый погром был для нас громом с яснаго неба, то всякое повторение встетит вооруженный отпор со стороны населения. Мы имеем право бороться с этим позором свободной республики и мы примем все меры с нашей стороны, чтобы достойно выдержать это испытание.

Гл. Ш а п и р о: Имеются ли в Управе сведения о погромах в других городах

Городской Голова Д.Е. Л и п е ц: Известно по слухам, так как цензура не пропускает никаких сведений о погромах, то приходится питаться слухами. Получается впечатление, что погром военная тайна.

Оглашается и единогласно принимается следующая резолюция: "Бердичевская Городская Дума, выслушав доклад Городского Головы по поводу действий делегации, выражает свое полное удовлетворение и присоединяясь к оценке событий и ко всем требованиям, пред"явленным делегацией, переходит к очередным делам."

Городской Голова Липец предлагает в сегодняшнем заседании других вопросов не обсуждать, посвятив его исключительно обсуждению происшедших событий.

Предложение принимается.

По просьбе гласных, Городской Голова оглашает протокол совещания Управы с Губернским Комиссаром и пом. Губернскаго Коменданта в присутствии представителей местной военной и гражданской власти представителей общественных организаций и политических партий от 14 Января, 1919г., придагаемый при журнале особо.-

Заседание закрывается в 7 час. 30 мин. вечера.-

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ I Гилигич

СЕКРЕТАРЬ О Шлуглит -

31в 13815

Ж У Р Н А Л

Очереднаго заседания Бердичевской Городской Думы

22 Января 1919 г.

Рассмотрению подлежат следующие вопросы:

1. Борьба с безработицей.
2. Об'язательное постановление о квартирном налоге.
3. Увеличение жалованья бухгалтеру Ченцову и его помощнику Заржицкому.
4. Об ассигновании 10,000 рубл. на отремонтирование казарм на Лысой Горе.
5. О займах /хлебном и др./
6. Возмещение прочета кассира Продуправы т. Ротфарба.
7. О набаве домовладельцам за очистку.
8. Об ассигновании кассиру Городской Управы ежемесячнаго специальнаго прочета по кассе.
9. Текущия дела.-

В заседании принимали участие, как следует из подписей на контрольном листе, следующие гласные: Бабинский, Бензеф, Беренфельд, Вилик, Вялковский, Васильев, Гельтман, Горенштейн, Забавский, Каган, Карлинский, Кислянский, Копейчиков, Ланда, Лезман, Липец А, Липец Х, Любченко, Миронов, Мурованный, Петербургский, Пилятковский, Розен, Рубинштейн, Скуратовский, Солодарь, Таращанский, Тарсис, Тимошенко, Лейдер, Пилиповский, Шпильберг, Щетина,

Заседание открывается в 6 час. вечера.

Председательствует Председатель Думы Копейчиков при секретаре О Шлуглите.-

Председатель сообщает Думе о смерти гласных Думы по списку № 5 социалистическаго блока Роси Анщелевны Земельман, и Александра Филиповича Здасюка и предлагает Думе почтить их память вставанием. Все встают.

Председатель заявляет, что в состав гласных вместо умерших вступают следующие Олейник Г.Б. и Плотницкий А.I, но за выбытием последних из города вступают в состав гласных Гладышко Петр Онуфриевич и Воля Нусон Гершев, по списку № 5 социалистическаго блока.

Далее председатель оглашает следующий протест Бердичевской Еврейской Общины против насилий над еврейским населением 5 января и выражение соболезнования пострадавшим от погрома: ""Польская Община г. Бердичева под тяжким впечатлением потрясающих событий, происходящих в нашем городе, в течение нескольких недель и достиг своего апогея 5 января, выражает свое глубокое возмущение по поводу наглейших грабежей, диких насилий и варварских убиств, производящихся над мирным населением. Вместе с сим Польская Община выражает глубокую скорьб и самое живое и горячее соболезнование десяткам семейств, оплакивающим безвременную смерть убитых и сотням семейств, испытавшим зверския насилия и разоренным наглейшими грабежем. Тяжело жить, когда нет уверенности в личной и имущественной безопасности, когда гуляют безнаказанно произвол и преступная воля."

Затем Председателем оглашается следующее заявление Мирового Судьи I Участка С. Кагана: "Бердичев, в котором я состою Мировым Судьей /выборным/ стал ареной жестокаго кошмара в форме еврейскаго погрома. Нация, к которой я принадлежу опозорена; невинныя жертвы кровавой расправы вопиют об ужасе жизни и не дают мне покою..........Я умален, убит в лучшей части моего я, рука, которой я выносил приговоры во имя справедливости опускается, я не в силах дальше оставаться на занимаемом мною посту, потому что

не могу спокойно сосредоточиться на регулировании житейских отношений обихода, когда кругом льется кровь, за которую не отвествуют. Я дитя Русской Революции; она меня призвала на пост Судьи, силой демократическаго закона о выборах в Мировые Судьи я получил занимаемое место... Когда завывает холодный, сырой и безприютный ветер национальной вражды, когда забываются лучшие и основные заветы братства, во имя котораго судьи призваны работать-я теряю ту почву, котоая вскормила меня, как судебнаго деятеля и должей оставить занимаемый пост. В силу высказанных соображений, я прошу Городскую Думу/берд/освободить меня от обязанностей Мирового Судьи 1 участка и делопроизводство передать соответственному кандидату."

Огласив заявление Мирового Судьи Кагана, Председатель оглашает резолюцию Бердичевской Еврейской Общины, принятую ею в заседании 18 января сего года: ""Бердичевская Еврейская Община полагает, что нет никаких оснований к оставлению постов, на которые ея члены были избраны."

Гл. Шпильберг /сионист/находит мотивы отказа от звания Мирового судьи вполне достойными, указывает на то, что во всех государствах во все времена находятся злые люди, творящие свою злую волю по отношению к евреям и что всякаго рода резолюции и протесты не могут иметь никакого влияния на разрешение еврайскаго вопроса, который будет разрешен другим путем и в других условиях предлагает, однако, Думе просить Кагана остаться на своем трудном и ответственном посту.

Тов. Городского Головы находит, что заявление Мирового Судьи Кагана написано подвпечатлением пережитаго, что не следует отказаться от прав, добытыхъ революцией и предлагет Думе не принимать отказа С.Кагана и просить его остаться на своенм посту.

Думой принимается следубющая резолюция: "Бердичевская Городская дума, заслушав заявление Мирового Судьи Кагана об оставлении им должности Мирового Судьи, на которую он избран Думой, просит его остаться на своем посту ."

Общий доклад

Городской Голова Д.Е. Липец. После заседания с Губернской властью как военной так и гражданской в городе наступило некоторое успокоение. Население постепенно успокаивается и мы начинаем приближаться к нормальной жизни. Дело охраны города понемногу налаживается, но те дружины, которыя организовались в тревожные дни, не могут стать твердо на ноги из за отсутствия средств. Дело охраны города всецело пало на Городскую Управу, а силы у нас малыя и совсеми возникающими вопросами справиться трудно. На днях в Бердичев прибыли новыя части: серожупанники и курень смерти Я с тов. Городского Головы Солодарем посетил командиров прибывших частей, которые нам заявили, что глубоко сожалет о происшедших в городе событиях и обещали нам принять все меры к недопущению безпорядков в городе. В воскресенье Директория нас несколько раз запрашивала по прямому проводу о положении в городе, но мы лишь тогда дали успокоительный ответ Директории, когда получили заверение от командиров вновь прибывших частей о сохранении спокойствия в городе. Я беседовал также с гарнизоном Лысой Горы и старшинами и убедился в том, что нет препятствий для контакта между населением и войсковыми частями, ибо они заявили о своем соглассии жить в дружбе с населением. Должен Вам заявить, что казаки находятся теперь в очень тяжелом положении. Много казаков буквально голодает и мерзнет. Мы приняли ряд срочных мер для удовлетворения нужд казаков. Нами выданы из Городской кассы 15,000руб. для раздачи казакам, несущим охрану города. Мы также дали миру комендантуре на 100,000р. для выдачи жалованья казакам. Надеюсь, что Городская Дума одобрит наши действия. Нам пришлось также вести переговоры по поводу аретов, произведенных прошлой ночью в городе. Как известно среди арестованных имеется два гласных Думы Геллер и Зелинский. Из разговоров по прямому проводу с Главнокомандующим полковником Оскилко мы выяснили, что Геллер и Зелинский будут освобождены при целом ряде условий и при гарантии Городского Головы, уезднаго Комиссра и председателя Думы. Я надеюсь, что гласные Думы будут сегодня завтра освобождены. Об участи остальных арестованных нам пока ничего неизвестно. Вам должно быть ясно, что без экстренных мер наше положение становится катастрофическим, ибо у нас нет средств. На основании постановления Губернской Земской Управы мы имели возможность получить 3-хмилионную ссуду для города и для исходатайствования этой ссуды мы предполагаем послать делегацию в Киев. Мы просили также полковника Оскилко о санкционировании постановления Думы о взыскании одного милиона рублей в пользу безработных. Думаю, что Правительство также придет нам на помощь и не откажет в субсидии для борьбы с безработицей. Мы надеемся, что Городская Дума одобрит все принятыя нами срочныя меры.

Тов. Городского Головы Солодарь в дополнение к докладу Городского Головы докладывает Думе, что согласно телеграфнаго распоряжения Главнокомандующаго полковника Оскилко, Управа ассигновала заимообразно 10,000руб. на отремонтирование казарм на Лысой Горе и просит Думу утвердить ассигновку.

Без прений принимается следующая резолюция:

"Бердичевская Городская Дума в заседаниисвоем 22 января 1919г. заслушав доклад Городского Головы, п о с т а н о в и л а принять к сведению и утверждению указанныя в докладе действия Управы, а именно: 1. Ассигнование 10,000р. на отремонтирование казарм на Лысой Горе с тем, чтобы означенный расход был возмещен из средств Государственнаго Казначейства. 2. Выдачу местному гарнизону 15,000р. в виде дара от Городского Самоуправления. 3. Поручительство Управы за местную комендантуру на сумму 100,000 руб., полученных от разных учреждений в виде займа. 4. Повторное возбуждение ходатайства о правительственной ссуде городу в размере двух с половиной милионов рублей. 5. Исходатайствование правительственной субсидии в один милион пятьсот тысяч рублей на организацию общественных работ для борьбы с безработицей.

Председатель оглашает следующее отношение председателя следственной комиссии: "на підставі наказу Головнокомандуючаго Південно-Заходним районом від 16 січня 1919р. про утнорення слідчої комиссії в новому складі дуже прохаю Бердичівську Мійську Думу негайно обрати до слідчої комиссії свойого представника".

Огласив отношение, председатель сообщает Думе, что первая следственныя комиссия распоряжением полковника Оскилко распущено. Организована новая комиссия, в состав которой входят представители от Думы, Земской Управы, Национальнаго Союза и Комендантуры и просит Думу избрать своего представителя.

Представителем Думы в следственную комиссию избирается гл. Ш у р о в а н н ы й .

Заседание закрывается в 7час. 30 мин. вечера .

Председатель Секретарь

Бердичев